

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
HUMANITĀRO ZINĀTŅU FAKULTĀTE
KLASISKĀS FILOLOĢIJAS UN ANTROPOLOĢIJAS STUDIJU
NODAĻA

**KUSTĪBAS VERBI: ALKAJA UN SAPFO TEKSTU
SALĪDZINOŠĀ ANALĪZE**

BAKALAURA DARBS

Autore: Katrīna Narbute
Studenta apliecības Nr.: kn15012
Darba vadītāja: profesore Ilze Rūmniece

RĪGA 2018

ANOTĀCIJA

Bakalaura darba *Kustības verbi: Alkaja un Sapfo tekstu salīdzinoša analīze* mērķis ir noteikt kustības verbu lietojuma parametrus Alkaja un Sapfo lirikas tekstu valodā, novērtējot leksēmu lietojumu potenciālos kontekstos.

Darba teorētiskajā daļā tiek atklātas pamatnostādnes un virzieni kustības verbu pētniecībā valodā, kā arī raksturota Alkaja un Sapfo lirikas valodas specifika. Praktiskajā daļā tiek veikts Alkaja un Sapfo tekstu kustības verbu statistisks, aprakstošs pārskats un morfoloģisks un semantisks novērtējums salīdzinošā metodē.

Pētījumā tiek analizēti pilnīgākie Alkaja un Sapfo lirikas tekstu fragmenti, kas atklāj kustības verbu nozīmes kontekstā.

Atslēgvārdi: kustība valodā, verbi, sengrieķu lirikas teksti, fragmenti, Alkajs, Sapfo.

ANNOTATION

The aim of the bachelor's thesis *Verbs of Motion: A Comparative Analysis of Alcaeus' and Sappho's Texts* is to define the parameters of the use of motion verbs in the language of Alcaeus and Sappho, while evaluating the use of lexemes in potential contexts.

The theoretical part consists of two chapters revealing guidelines and ways for researching verbs of motion in language and describing the specifics of the language of Alcaeus' and Sappho's lyric texts. The practical part of the research deals with statistical and descriptive overview and with morphological and semantic assessment in comparative method of motion verbs found in Alcaeus' and Sappho's fragments.

The research is based on the analysis of Alcaeus' and Sappho's most complete passages, which reveal the meanings of verbs of motion in context.

Keywords: motion in language, verbs, ancient Greek lyric texts, fragments, Alcaeus, Sappho.

SATURA RĀDĪTĀJS

Ievads	1
1. Alkaja un Sapfo lirikas valodas iezīmes.....	4
2. Kustība valodā un kustības verbi	8
3. Kustības verbi Alkaja un Sapfo tekstos: statistisks un aprakstošs pārskats	14
4. Kontekstuālie kustības verbi Alkaja un Sapfo tekstos	17
4.1. Reālā kustība: ārējās kustības verbi.....	17
4.2. Reālā kustība: iekšējās kustības verbi	35
4.3. Pārnestās nozīmes kustības verbi	41
Secinājumi.....	51
Izmantotā literatūra un avoti	54
Pielikumi	57
1. pielikums. Kustības verbi Alkaja tekstos	57
2. pielikums. Kustības verbi Sapfo tekstos.....	60

IEVADS

Par pētījuma materiālu izvēlēti sengrieķu arhaiskās lirikas pārstāvju Alkaja un Sapfo – autoru, kurus vieno darbības laiks (7., 6. gs. p.m.ē.) un vieta (Mitilēne, Lesbas sala) – dzejas teksti. Intereses lauks ir kustība valodā, jo “leksika un gramatika, lai aprakstītu kustību, ir viena no tām valodas sfērām, kas ir pamata un visbagātīgāk izstrādātā”¹, tas, piemēram, vērojams valodās sastopamo kustības verbu skaitā un to neaizstājamajā izmantojumā. Kustības parādību pētīšana ir aktuāla ne tikai mūsdienu, bet arī antīkajās valodās (sengrieķu valodas kontekstā pētīta ir, piemēram, Homēra epu, Ksenofonta darba *Anabāze* valoda), un ieinteresētības aspekti kustības izziņāšanā valodās variē, jo kustība ir “daudzšķautņaina parādība kā valodā, tā pieredzē”². Tas, kas virza šo pētījumu, ir, pirmkārt, sengrieķu arhaiskās lirikas specifika, ņemot vērā, ka tie ir slikti saglabājušies dzejas teksti, tomēr šajā gadījumā dzejas tekstu doma nāk no viena laika un vietas, un, otrkārt, tieši Alkaja un Sapfo līdzīgās valodas tradīcijas, bet reizē atšķirīgās dzejas īpatnība. Pētot kustības verbus šajos konkrētajos tekstos, cerēts ieraudzīt gan līdzības un atšķirības abu autoru starpā, gan līdzību kopainā saistībā ar kustības izteikšanu.

Bakalaura darba *Kustības verbi: Alkaja un Sapfo tekstu salīdzinoša analīze* pētījuma ietvaros iecerēts atklāt kustības verbu klātesamību, to lietojuma dažādību un līdzību Alkaja un Sapfo dzejas fragmentos.

Tādējādi bakalaura darba **mērķis** ir noteikt kustības verbu lietojuma parametrus Alkaja un Sapfo lirikas tekstu valodā, novērtējot leksēmu lietojumu potenciālos kontekstos.

Uzdevumi mērķa sasniegšanai:

1. Apzināt zinātniskās un teorētiskās literatūras pamatnostādnes par Alkaja un Sapfo lirikas valodas specifiku, kustību un kustības verbiem valodā.
2. Formulēt jēdzienu *kustības verbs* šī pētījuma kontekstā, apzināt Alkaja un Sapfo lirikas tekstu materiālu, atlasot kustības verbus.
3. Veikt atlasītā materiāla apstrādi, statistisku analīzi, kā arī kustības verbu leksēmu morfoloģisku un semantisku novērtējumu konkrētos kontekstos.
4. Formulēt secinājumus, balstoties pētījuma materiālos un tā gaitā iegūtajos rezultātos.

Pirmais nozīmīgais jautājums, kas tiek risināts bakalaura darbā, ir kustības pētīšanas metodes izvēle atbilstoši pētījuma materiālam. Jāņem vērā, ka Alkaja un Sapfo teksti ir ļoti fragmentāri saglabājušies, viņu dzeja ir senākie monodiskās lirikas teksti, kas nonākuši līdz

¹ Mani I., Pustejovsky J. Concepts of motion in language. *Interpreting Motion: Grounded Representations for Spatial Language*. Oxford: Oxford University Press, 2012, p.34.

² Blomberg J. *Motion in Language and Experience: Actual and Non-actual motion in Swedish, French and Thai*. Lund: Centre for Languages and Literature, Lund University, 2014, p.3.

mūsdienām. Darba autore iepazīstas ar kustības pētīšanas pamatnostādņēm, galvenokārt tās ir Leonarda Talmija (*Leonard Talmy*) atziņas, taču, lai pētītu sengrieķu valodas tekstus, turklāt dzejas, mūsdienu metodes ne vienmēr ir atbilstošas, tāpēc tiek meklēta pieeja, kas ļautu gan atklāt potenciālos kustības verbus Alkaja un Sapfo tekstu fragmentos, gan tos klasificēt tādā strukturētā veidā, kas atbilst idejām par kustību. Otrais jautājums, ko autore risina visa pētījuma laikā, ir Alkaja un Sapfo fragmentārā, taču apjomīgā tekstu materiāla apzināšana. Darba autore pieturas pie viena izvēlēta tekstu izdevuma, kur vienviet apkopoti pilnīgākie Alkaja un Sapfo dzejas fragmenti, taču izmanto arī citus autoratīvus izdevumus, kad tas nepieciešams, ja kustības verbu atlase pieprasa papildus informāciju.

Bakalaura darbs sastāv no četrām nodaļām, divas no tām ir velītas teorētiskajiem jautājumiem, divas – praktiskajam pētījumam. Pirmajā nodaļā *Alkaja un Sapfo lirikas valodas iezīmes*, balstoties tekstu pētnieku atziņās, tiek atklāta arhaiskās lirikas saistība ar Homēra valodas tradīciju, citu tradīciju ietekmēm, uzsvērtā Alkaja un Sapfo lirikas oriģinālā puse, kā arī definētas svarīgākās lesbiskā dialekta iezīmes. Otrajā nodaļā *Kustība valodā un kustības verbi* tiek aplūkotas kustības definīcijas, kustības un kustības verbu pētniecības pieejas valodā un tiek izvēlēta šim pētījumam atbilstošākā kustības verbu analīzes metode, lai formulētu kustības verba jēdziena izpratni pētījuma kontekstā. Trešajā nodaļā *Kustības verbi Alkaja un Sapfo tekstos: statistisks un aprakstošs pārskats*, kas ievada pētījuma praktisko daļu, tiek atklāts process ar Alkaja un Sapfo tekstu materiālu kustības verbu leksēmu atlasē un sniegts atlasīto leksēmu statistisks raksturojums. Ceturtā nodaļa *Kontekstuālie kustības verbi Alkaja un Sapfo tekstos*, kas sadalīta trīs apakšnodaļās – *Reālā kustība: ārējās kustības verbi*; *Reālā kustība: iekšējās kustības verbi*; *Pārnestās nozīmes kustības verbi* – ir pētījuma apjomīgākā daļa, kurā tiek analizētas kustības verbu leksēmas caur Alkaja un Sapfo pilnīgāko oriģināltekstu fragmentiem.

Visi oriģināltekstu fragmenti ir darba autores tulkoti. Jāatzīmē, ka tulkojumi ir drīzāk burtiski, nevis literāri, jo tādā veidā iespējams precīzi atklāt kustības verbu nozīmes. Tulkošanai no sengrieķu valodas tika izmantots H. G. Lidla un R. Skota *Sengrieķu-angļu leksikons* (Liddell H. G., Scott R. *A Greek-English Lexicon*). Tā kā iespējams, ka vienā oriģinālteksta fragmentā parādās vairāk kā viena kustības verba leksēma un fragments pētījumā jāmin atkārtoti, darba autore fragmentus, kas tiek aplūkoti vēlreiz, izvēlas novietot zemsvītras atsaucēs, lai neveidotu atkārtoto pētījuma tekstā. Visi zinātniskās un teorētiskās literatūras citāti ir darba autores tulkoti. Atsevišķiem jēdzieniem darba teorētiskajā daļā darba autore ir izvēlējusies pievienot oriģinālo variantu angļu valodā, lai nerastos pārpratumi terminoloģijas sakarā, ņemot vērā, ka tās ekvivalenti latviešu valodā ir darba autores izvēlēti, tāpēc noderīga ir arī *Angļu-latviešu*

vārdnīca. Oriģināltekstu un zinātniskās literatūras citātu tulkojumus, ja nepieciešams teksta izpratnes dēļ, darba autore papildina ar atbilstošiem vārdiem kvadrātiekāvās.

Pētījumā izmantotie Alkaja un Sapfo oriģināltekstu fragmenti pamatā ir balstīti Deivida Kempbela (D. A. Campbell) 1982. gada izdevumā *Grieķu lirika: Sapfo un Alkajs (Greek Lyric: Sappho and Alcaeus)*.

Nereti fragmenti tiek aplūkoti arī vietnē Thesaurus Linguae Graecae (<http://stephanus.tlg.uci.edu>), kura materiāli balstās autoratīvajā Lobela (Lobel) un Peidža (Page) izdevumā *Lesbiešu dzejnieku fragmenti (Poetarum Lesbiorum Fragmenta)*, atsevišķos gadījumos tiek izmantots arī Evas Marijas Foigtas (E.-M. Voigt) 1971. gada izdevums *Fragmenti (Fragmenta)* ar Sapfo un Alkaja tekstiem.

Darba izstrādes laikā tiek izmantota teorētiskā, zinātniskā un uzziņu literatūra. Gūt priekšstatu par Alkaja un Sapfo dzejas valodas īpatnībām palīdz tādi izdevumi kā G. M. Kirkvuda *Agrīnā grieķu monodija: poētiskā parauga vēsture* (G. M. Kirkwood. *Early Greek Monody: The History of a Poetic Type*), D. E. Gerbera *Grieķu lirisko dzejnieku rokasgrāmata* (D. E. Gerber. *A Companion to the Greek Lyric Poets*) un D. A. Kempbela *Grieķu liriskā dzeja. Agrīnās grieķu liriskās, elēģiskās, jambiskās dzejas izlase* (D. A. Campbell. *Greek Lyric Poetry. A Selection of Early Greek Lyric, Elegiac, Iambic Poetry*). Teorijas pamatnostādnes par kustības pētīšanu valodā atrodamas L. Talmija *Ceļā uz kognitīvo semantiku*, 2. daļa (L. Talmy. *Toward a Cognitive Semantics, Vol. 2*) un D. I. Slobina rakstā *Daudzie veidi, kā meklēt vardi: kustības notikumu lingvistiskā tipoloģija un izteikšana* (D. I. Slobin. *The Many Ways to Search for a Frog: Linguistic Typology and the Expression of Motion Events*), savukārt tieši sengrieķu valodas pētniecībā ieskatu dod, piemēram, N. De Paskāles rakstā *“Klasiskais” veids, kā kodēt kustību* (N. De Pasquale. *The “Classical” way to encode motion*). Citu kustības pētīšanas metožu izprašanā noderīga ir J. Blomberga disertācija *Kustība valodā un pieredzē: Reālā un metaforiskā kustība zviedru, franču un tajū valodā* (J. Blomberg. *Motion in Language and Experience: Actual and Non-actual motion in Swedish, French and Thai*) un S. Balodes disertācija *Kustības verbi ar virzienu prepozīcijām un prefiksiem Ksenofonta Anabāzē* (S. Balode. *Verbs of motion with directional prepositions and prefixes in Xenophon's Anabasis*), kas kalpo arī kā pamats pētījuma praktiskajai daļai.

Bakalaura darba apjoms ir 16166 vārdi.

1. ALKAJA UN SAPFO LIRIKAS VALODAS IEZĪMES

Alkajs (*Ἀλκαῖος*) un Sapfo (*Σαπφώ / Ψάπφω*), dzejnieki no Lesbas salas, monodiskās lirikas pārstāvji, kuru uzplaukuma laiks ir ap 600. g. p.m.ē., dzejas saturā un tonī ir ļoti atšķirīgi viens no otra, taču abi sacerēja aptuveni vienā aioliskās lirikas metru diapozonā (pazīstama ir Alkaja strofa un Sapfo strofa) un arī vienā maigajā un muzikālajā aioliskajā dialektā³. Dzejniekus saista gan dzīves laiks, gan dzīves vieta, līdz ar to arī dzejas valoda.

Aktuāls ir jautājums par to, cik ļoti arhaiskās lirikas valoda ir saistīta ar Homēra valodu; tas pētīts no dažādiem aspektiem – daži uzskata, ka Homēra epu valoda ir lirikas avots, bet citi, ka episkā tradīcija to ietekmējusi tikai daļēji, ka arhaiskajai lirikai ir savas saknes senākos tekstos. Domājams, ka tas ir dažādu ietekmju sajaukums. Alkaja un Sapfo tekstu pamatā slēpjas vietējā mākslinieciskās literatūras tradīcija, rituālo un tautas dziesmu pagātne, plašs grieķu jambiskās, elēģiskās, episkās un himniskās dzejas apjoms dažādās attiecībās līdz pat jau minētajiem homēriskajiem avotiem⁴. Nenoliedzami Homēra ietekmi, tāpat arī Hēsioda un homērisko himnu ietekmi var pamanīt leksikas līmenī, episkie aizguvumi ir klātesoši abu autoru tekstos, tomēr “lingvistisko formu aspektā tie biežāk sastopami Alkajam nekā Sapfo. Sapfo ne aioliskās (episkās) formas parādās dziesmās ar svētku raksturu, epitalamijās un himenajās”⁵.

Atrodamas dažādas līdzības leksikas līmenī, piemēram, “*χρυσοστέφαν’ Ἀφροδίτα* (*zeltā kronētā Afrodīte*) Sapfo himnas Afrodītei sākumā varētu būt aioliskais tulkojums no Homēriskās himnas Afrodītei *χρυσοστέφανον καλήν Ἀφροδίτην* (*zeltā kronēto skaisto Afrodīti*), un *κῶμα κυλίνδεται* (*vilnis veļas*) Alkaja 208. fragmentā pēc Foigtas⁶ atgādina Īliadas 11. dziedājuma 307. vārsnu”⁷. Tai pašā laikā mūsu priekšstats par Alkaja un Sapfo lirikas saistību ar episko tradīciju ir neskaidrs, jo zuduši citi episkie darbi, kas nav Homēra, kā arī liela daļa Alkaja un Sapfo fragmentu⁸.

Lesbas dzejnieku tekstu pētīšana bijusi apjomīga. Heinrihs Rūdolfs Ārens (Heinrich Ludolf Ahrens) pirmais izvirzīja teoriju, ka tie elementi, kuri ir sveši no lesbiešu dialekta, no kuriem lielākā daļa nāk no episkās tradīcijas, ir gluži vienkārši arhaismi, uzskatot, ka episkie elementi personīgajā dzejā un tās stilā nebūtu iederīgi, savukārt Edgars Lobels (Edgar Lobel), izvēršot šo teoriju, atrisināja dialekta viendabīguma problēmu, iedalot dzejas tekstus t.s.

³ *The Princeton Encyclopedia of Poetry and Poetics*. Princeton & Oxford: Princeton University Press, 2012, p.577.

⁴ Kirkwood G. M. *Early Greek Monody: The History of a Poetic Type*. Ithaca, NY & London: Cornell University Press, 1974, p.55.

⁵ Karali M. The use of the dialects in literature. *A History of Ancient Greek: From the Beginnings to Late Antiquity*. Cambridge: Cambridge University Press, 2007, p.981.

⁶ Alcaeus. *Fragments* (ed. E.-M. Voigt). Amsterdam: Athenaeum – Polak & Van Gennepe, 1971, p.260.

⁷ Tribulato O. Literary Dialects. *A Companion to the Ancient Greek Language*. Oxford: Wiley-Blackwell, 2010, p.394.

⁸ *Ibid.*, p.394.

normālajos un *anormālajos*. Tādā veidā viņš tos fragmentus, kuros pārmērīgi parādās lesbiskajai valodai nepiederīgi elementi, nodalīja par neīstiem, turpretim Eva Marija Foigta (Eva-Maria Voigt) tos vēlāk uzskata par autentiskiem. Mūsdienās jau šī teorija ir nepārliecinoša, ņemot vērā, ka pētījumi pēc Lobela pierāda Sapfo un Alkaja valodu kā mākslīgu dzejas valodu ar neapstrīdamu episko ietekmi, ar ne lesbiskiem un joniskiem elementiem, kuras pamatā tomēr ir vernakulārā lesbiešu valoda.⁹

Ir arī pētījumi, kas apgalvo, ka “trešdaļa no lesbiešu dzejnieku [tekstu - K.N.] kopējā vārdu skaita parādās pirmo reizi. Daļa no šiem vārdiem (kuru skaits ir aptuveni pieci tūkstoši, no kuriem simts ir *hapax legomena*) varētu būt arhaismi, kuri saglabājušies šeit”¹⁰ – tieši Alkaja un Sapfo dzejas tekstos, tādēļ arhaiskās lirikas pētīšana ne tikai satura, bet arī valodas ziņā var būt unikāla, jo izpratne par aiolisko, lesbisko dzeju, tā kā citu autoru teksti nav saglabājušies, balstās vienīgi Alkaja un Sapfo valodā. Piemēram, pētniece Anne Brogere (Anne Broger) pētījumā par epitetiem Alkaja un Sapfo tekstos¹¹ aplūko epitetus, salīdzinot ar leksēmām, kas parādās Homēra un Hēsioda tekstos, kā arī norāda citu autoru tekstus, kur epiteti sastopami, bet svarīgākais – norāda arī *hapax legomenona*, un šādi epiteti pastāv Alkaja un Sapfo valodā.

Pētot abu autoru liriku, svarīgi pārzināt tā saukto lesbisko dialektu. Tā galvenās pamatiezīmes, adaptētas no Deivida Kempbela (David Campbell) izdevuma, ir šādas:

(1) skarbās dvesmas zudums (*ἵππος* – atiskajā dialektā *ἴππος* (*zirgs*));

(2) akcenta pārstatījums pēc iespējas tuvāk vārda sākumam (*θεός* – at. dial. *θεός* (*dievs*), *γυναικῶν* – at. dial. *γυναικῶν* (*sieviešu*)), izņemot prepozīcijās (*περί* (*apkārt*) utt.) un *ἀλλά* (*bet*), *οὐδέ* (*bet ne, nedz*), *μηδέ* (*un ne, nedz*), *ἐπεὶ* (*kad*);

(3) patskaņi: pirmatnējā *ā* ir saglabāta (*γᾶς* – at. dial. *γῆς* (*zemes*)), *o* = *α* (*βρόχους* – at. dial. *βραχύς* (*īss*)), *ῥ* = *o* (*ῥμοι* – at. dial. *όμοῦ* (*kopā, reizē*)), *ε* = *ᾶ* (*κρέτην* – at. dial. *κρατεῖν* (*valdīt*)), *ᾶ* = *ε* (*ἄτερος* – at. dial. *ἕτερος* (*viens no diviem, cits*)), *-τα* = *-τε* (*ὄτα* – at. dial. *ὄτε* (*kad*)), *οι* = *ου* (*ῥμοι* – at. dial. *όμοῦ* (*kopā, reizē*)), *αις* = *ας* (*ταίς* – at. dial. *τάς* (acc. pl. no artikula *ῆ*)), *οις* = *ους* (*Μοῖσα* – at. dial. *Μοῦσα* (*Mūza*)), *ο* un *ω* = *ου* (*ὄρανος*, *ᾶρανος* – at. dial. *οὐρανός* (*debesis*)), *η* = *ει* (*εὔρηαν* – at. dial. *εὐρεῖαν* (*plašu*)) un infinitīvos *ἔχην* (*turēt*) utt.), *αι* = *η* (*αἰμίνοος* – at. dial. *ῆμίνοος* (*mūlis*));

⁹ Forero-Álvarez R. El Dialecto Lesbio. *Byzantion Nea Hellás*, 27, 2008, p.100.

¹⁰ Adrados F. R. *A History of the Greek Language: From Its Origins to the Present*. Leiden & Boston: Brill, 2005, p.121.

¹¹ Broger A. *Das Epitheton bei Sappho und Alkaios: eine sprachwissenschaftliche Untersuchung*. Innsbruck: Institut für Sprachwissenschaft der Universität Innsbruck, 1996.

(4) līdzskaņi: $\sigma\delta = \zeta$ (izņemot sākumā) (*ἰσδάνει* – at. dial. *ἰζάνει* (*viņš/viņa sēž*)), $\pi = \tau$ (*πήλοι* – at. dial. *τηλοῦ* (*tālu*)), $\nu\nu = \nu$ (*σελάννα* – at. dial. *σελήνη* (*mēness*)) un citi līdzskaņi, kā $\mu\mu$, $\rho\rho$;

(5) verbu konjugēšana: perfekta infinitīvs *τεθνάκην* – at. dial. *τεθνάσαι* (*mirt*), sigmatiskā aorista konjunktīvs *χαλάσσομεν* – at. dial. *χαλάσωμεν* (*es atbrīvotos*);

(6) kontrahētie verbi: atiskā dialekta *-άω*, *-έω*, *-όω* kontrahētie verbi prēzentā un imperfektā ir ar *-μι* (*-μμι*) konjugācijām (*φίλημι* (*mīlēt*)), infinitīvs *φίλην*, particips *φίλεις* (gen. *-εντος*);

(7) lietvārdu deklinācijas: acc. plur. I un II deklinācijā *-αις*, *-οις*, dat. plur. *-αισι*, *-οισι*;

(8) prepozīcijas: *ὑπά* – at. dial. *ὑπο* (*zem*), *ὄν* – at. dial. *ἀνά* (*augšup*), *ἀπύ* – at. dial. *ἀπό* (*no*), *κάτ* – at. dial. *κατά* (*lejum*), *πάρ* – at. dial. *παρά* (*blakus*), *διά* vai *ζά* (*cauri*), *πεδά* – at. dial. *μετά* (*ar*), *ἐν* (*iekš*) un *ἐς* (*iekšā*) pirms līdzskaņiem, *ἐνν* un *εἰς* pirms patskaņiem, *ὑπέρ* (*virs*) nav, bet tā vietā dažreiz *περί*, *πέρ* (*virs*).¹²

Tā kā Alkajam un Sapfo ir kopīgs dzīves laiks un izcelsme, vērojama pārsteidzoša formu un stila līdzība, bet viņi pilnībā atšķiras saturā, vērtībās un interesēs.¹³ Tekstu pētnieks Deivids Kempbels (David Campbell) secina, ka “Alkajs ir universāls, [bet - K.N.] Sapfo ir šaura savā amplitūdā; ka viņa vārsmas ir mazāk spodrinātas un mazāk melodiskas nekā viņas un ka emocijas, kuras viņš izvēlas parādīt, ir mazāk spēcīgas”¹⁴, savukārt aicinājumi, kas izskan autoru dzejā, Alkaja gadījumā ir saistīti ar konkrētu notikumu vai apstākļiem, turpretim Sapfo cilvēka kaislību tēlojumi vai rituālu atmosfēras apraksti ir reizē specifiski un mūžīgi¹⁵. Tematikas ziņā Alkajam raksturīgas politiskas un morālas tēmas, bet Sapfo – apolitiskas, viņu interesē cilvēku emocijas, līdz ar to uzskati saistībā ar morāli parādās tikai sporādiski, taču abus autorus lirikā saista viņu iesaistes acīmredzama intensitāte tajā, par ko viņi sacer dzeju¹⁶. Tāpat abus vieno arī “precizitāte un jūtīgums viņu aprakstos, kas aizgūti no reālās pasaules”¹⁷, kas bieži raisa jautājumu, kuram no autoriem konkrēto fragmentu varētu piedēvēt. Runājot par abu autoru saistību, tiek izteikti novērojumi, ka Alkajs savā dzejā reizēm parāda sava veida ietekmi no Sapfo, turpretim Sapfo tekstos Alkaja ietekme nav vērojama¹⁸.

¹² Campbell D. A. *Greek Lyric Poetry. A Selection of Early Greek Lyric, Elegiac, Iambic Poetry*. London: MacMillan & New York: St Martin's Press, 1976, pp.262-263.

¹³ Kirkwood G. *Op.cit.*, p.55.

¹⁴ Campbell D. A. *Op.cit.*, p.287.

¹⁵ Gerber D. E. *A Companion to the Greek Lyric Poets*. Leiden & New York & Köln: Brill, 1997, p.165.

¹⁶ Kirkwood G. *Op.cit.*, p.100.

¹⁷ Gerber D. E. *Op.cit.*, p. 141.

¹⁸ Kirkwood G. *Op.cit.*, p.55.

Secinot jāsaprot, ka Alkaja un Sapfo dzejas valoda līdzinās dialekta, līdz ar to formu un reizēm arī stila līmenī, un, lai gan lirikas tekstiem ir saistība ar episko tradīciju, to ietekme ir daudz plašāka, ko iespējams vērot oriģinālajās Alkaja un Sapfo formās. Taču autoru tekstiem piemīt arī atšķirības, galvenokārt satura un interesējošo motīvu ziņā, kā dēļ, pētot valodas elementus, novērojamas valodas īpatnības katram no dzejniekiem – domājams, arī kustības izteikšanā valodā, uz ko balstīts šis pētījums, tādas iespējams novērot.

2. KUSTĪBA VALODĀ UN KUSTĪBAS VERBI

Kustība ir parādība, kas saprotama ikvienam, taču ne vienmēr viennozīmīgi definējama, īpaši, ja pētniecības lauks ir valoda, tāpēc šī pētījuma kontekstā svarīgi teorētiskā izklāstā rast *kustības* nozīmi, sevišķi pievēršoties aspektam *kustības verbs*. Jāsaka, ka kustība valodā ir plaši pētīta, visbiežāk dzirdams kognitīvās lingvistikas pētnieka Leonarda Talmija (Leonard Talmy) vārds, tādēļ arī šajā teorijas apskatā tiks pievērsta uzmanība atziņām, kas ir būtiskas un kas atbilstoši ievirza arī bakalaura darba praktisko daļu. Tomēr, ņemot vērā sengrieķu kā senas valodas specifiku, darba autore meklē arī citas pieejas kustības verbu pētniecībā, pievēršoties arī, piemēram, zviedru pētnieka Johana Blomberga (Johan Blomberg) nostādnēm, rezultātā definējot jēdzienu *kustības verbs* Alkaja un Sapfo tekstu pētīšanas kontekstā.

Pēc būtības “kustība ir pārmaiņas *par excellence*. Vienlaicīgi kustība ir arī īpašs veids, kā pārvietoties, diezgan neatkarīgs no pārmaiņām. Šajā gadījumā kustība ir kaut kas, kas pieder vienībai, kas kustās”¹⁹. *Latviešu literārās valodas vārdnīcā* uzrādītas vairākas nozīmes šķirklī *kustība*, pirmkārt, no filozofijas skatpunkta tā ir “matērijas eksistences veids, kas ietver sevī visus dabā un sabiedrībā notiekošos procesus” (tas nozīmē, ka neviena matērija nespēj pastāvēt bez kustības un otrādi), taču dotas arī konkrētākas nozīmes, kā “priekšmeta, šķidrums, gāzes, elementārdaļiņu u. tml. pārvietošanās kādā virzienā” un “dzīvu būtņu pārvietošanās kādā virzienā” (šie skaidrojumi parāda kustību kā pārvietošanos), un “dzīvu būtņu ķermeņa, tā daļu stāvokļa maiņa”²⁰ (šī nozīme apliecina, ka par kustību var uzskatīt ne tikai pārvietošanos telpā no punkta A līdz punktam B, bet arī kustību, piemēram, ar rokām, kājām un citām ķermeņa daļām).

Pārsvarā valodas nodrošina divus leksisko vienību tipus, lai izteiktu kādas vienības kustību: kustības verbus un prepozīcijas. Kustības verbus var lietot tiešā veidā ar vietu (piemēram, *šķērsot upi*), kad tie ir transitīvi, vai ar prepozīciju, kad tie ir intransitīvi (piemēram, *iet gar upi*).²¹ Tie ir tikai daļa no kustības verbiem (tie izsaka pārvietošanos telpā), bet, tā kā darba autore, balstoties kustības definīcijā, ka tā ir arī dzīvu būtņu ķermeņa un tā daļu stāvokļu maiņa, par kustības verbiem pētījumā uzskata arī tādus, kas izsaka stāvokļa maiņu (piemēram, *virpuļot, satvert, pamāt*).

Verbi, kas apraksta, kā cilvēki un lietas maina savas atrašanās vietas un orientācijas telpā, uzskatāmi par visvairāk verbālajiem no visiem verbiem, kā arī par formām, kas ir vistīrākās un

¹⁹ Blomberg J. *Op.cit.*, p.6.

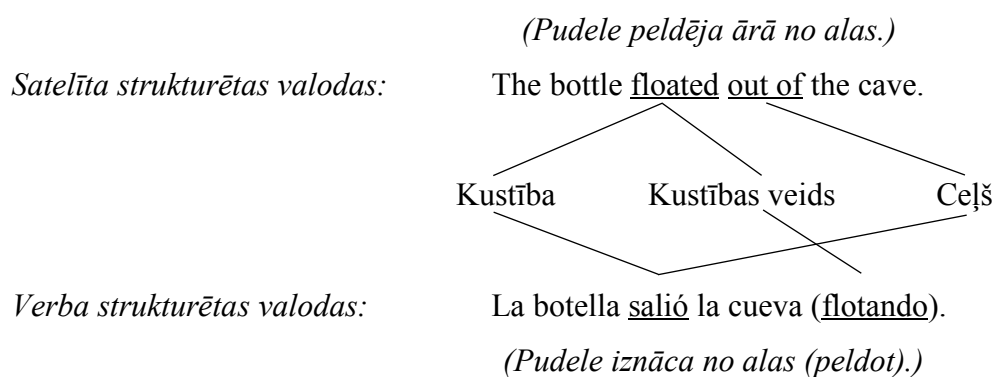
²⁰ *Latviešu literārās valodas vārdnīca*. Rīga: Apgāds “Zinātne”, 1972-1996. <http://tezaurs.lv/llvv/> (skatīts 7.05.2018.).

²¹ Sablayrolles P. The Semantics of Motion. *In Proceedings of the seventh conference on European chapter of the Association for Computational Linguistics*, 1995, p.281.

pastāv kā paraugs. Piemēram, bērni pirmos iemācās tieši verbus, kas raksturo kustību, tie ir visbiežāk lietotie verbi un jēdzieniski dominējošie, taču šie verbi ir ne tikai ontogēnētiski primārie, bet arī to nozīmēm piemīt ļoti perceptuāls pamats.²²

Nepārprotamu pienesumu valodniecībā devis Leonards Talmijs (Leonard Talmy), pievērsoties kustības notikumu (*motion events*) semantisko komponentu pētniecībai, kur kustības notikumu raksturo četri komponenti: figūra (*Figure*), teritorija (*Ground*), ceļš (*Path*), kustība (*Motion*)²³.

Viņš valodas klasificē divās – verba strukturētās (*verb-framed*) un satelīta strukturētās (*satellite-framed*) – kategorijās, kas balstās novērojumā, ka valodas “raksturīgi izsaka [kustības – K.N.] notikumu kopuma pamata elementu – [ceļu - K.N.] – vai nu verbā, vai arī verba satelītā”²⁴. Salīdzinoši, piemēram, romāņu valodas ir verba strukturētas valodas, bet ģermāņu – satelīta strukturētas valodas. Kustības verbs *iziet* spāniski ir *salir* (kustības ceļš tiek izteikts pašā verbā), bet vāciski *hinausgehen* (kustības ceļš tiek izteikta ar satelīta palīdzību *hinaus* (burtiski – *ārā*)), kas pievienots verbam *gehen* (*iet*). Tātad pamata elements ceļš (*Path*) kustības notikumā tiek izteikts vai nu verba saknē, vai arī satelītā (vēl viens piemērs angļu un spāņu valodā redzams 1. attēlā):

1. att. Kustības notikuma modelis angļu un spāņu valodā.²⁵

Tulkojot burtiski no angļu valodas – *Pudele peldēja ārā no alas*, bet no spāņu valodas – *Pudele iznāca no alas (peldot)*. Šajā piemērā iespējams novērot, ka arī kustības veids tiek izteikts dažādi. Angļu valodā tas ir ietverts konkrētajā verbā, bet spāņu valodā izsakāms papildus ar divdabi, turklāt ne obligāti. Tiesa, verba strukturētām valodām daudz mazāk raksturīgi verbi, kas izsaka kustības veidu, nekā satelīta strukturētām valodām²⁶.

²² Bohnemeyer J., Enfield N. J., Essegbey J., Ibarretxe-Antunano I., Kita S., Lüpke F., Ameka F. K. Principles of Event Segmentation in Language: The Case of Motion Events. *Language*, 83(3), 2007, p.497.

²³ Blomberg J. *Op.cit.*, p.47.

²⁴ Talmy L. *Toward a Cognitive Semantics*. Vol. 2: Typology and process in concept structuring. Cambridge, MA: MIT Press, 2000, p.213.

²⁵ Adaptēts latviešu valodā no Blomberg J. *Op.cit.*, p.49.

²⁶ Slobin D. I. The Many Ways to Search for a Frog: Linguistic Typology and the Expression of Motion Events. *Relating Events in Narrative, Volume 2: Typological and Contextual Perspectives*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum, 2004, p.223.

Protams, ir valodas, kas attiecībā uz kustības notikumiem uzskatāmas gan par verba strukturētām, gan satelīta strukturētām. Mūsdienu grieķu valodu vairums uzskata par verba strukturētu valodu, tomēr Talmijs atzīmē, ka grieķu valoda vienlīdz spēj funkcionēt arī kā satelīta strukturēta²⁷. Lai gan lielākā daļa pētījumu par kustības notikumu kodēšanu valodā koncentrējas uz mūsdienu runātajām valodām, līdzīga pieeja parādās arī pētot antīkās valodas²⁸. Valodniece Tatjana Ņikitina (Tatiana Nikitina) raksta, ka arī “sengrieķu valoda parasti tiek klasificēta kā tipiska satelīta strukturēta valoda: kustība ir kodēta ar prepozīcijas un locījuma specializētām virziena kombinācijām, kas ir atšķirīgas no kombinācijām, kas tiek izmantotas, lai kodētu statiskus novietojumus”²⁹, taču, ņemot vērā uz sengrieķu tekstu korpusiem bāzētus pētījumus, kā Noemi De Paskāles (Noemi De Pasquale) par ceļa un kustības veida izteikšanu sengrieķu valodā, parādās arī atziņas, ka tā nav tipiska satelīta strukturēta valoda, bet ietver arī verba strukturētas valodas elementus (iespējams, tas parāda saistību ar mūsdienu grieķu kā verba strukturēto valodu)³⁰. Jāsecina, ka nav viennozīmīgas pieejas kustības pētīšanai sengrieķu valodā. Tatjana Ņikitina (Tatiana Nikitina) norāda, ka, pētot, kā valodās parādās specifiski kustības izteikšanas elementi, atšķirību raksturošanā starp verba strukturētām un satelīta strukturētām valodām vajadzētu būt piesardzīgiem³¹.

Verbi, kas izsaka kustību, parasti sasaista kustību ar semantisko informāciju par vietas maiņu (*change-of-location*) vai kustības veidu (*type of movement*).³² Leonards Talmijs, runājot par kustības notikumiem, pievēršas kustībai, kurā “figūras novietojums mainās kādā laika periodā [...]. Tādējādi tas neattiecas uz visiem kustības veidiem, ko figūra var parādīt, īpaši izslēdzot patstāvīgu kustību, kā rotāciju, svārstības”³³, proti, pievēršoties kustības notikumiem, Talmija pētījuma objekts ir verbi, kas izsaka vietas maiņu, bet cita veida kustības neiederas pie kustības notikumiem un tiek sauktas par līdznotikumiem (*co-events*)³⁴.

Taču, piemēram, Johans Blombergs (Johan Blomberg) savā pētījumā par kustību valodā pievēršas ne tikai kustībai, kas izsaka vietas maiņu. Tāpat bakalaura darba autore, ņemot vērā to, ka arhaiskās lirikas fragmentārie teksti ne vienmēr parāda pilnu kustības notikumu Talmija izpratnē, kas sastāv no figūras (*Figure*), teritorijas (*Ground*), ceļa (*Path*), kustības (*Motion*) (kā

²⁷ Selimis S., Katis D. Motion Descriptions in English and Greek: A Cross-Typological Developmental Study of Conversations and Narratives. *Linguistik Online*, 42(2), 2013, p.60. <https://bop.unibe.ch/linguistik-online/article/view/421/672> (skatīts 9.04.2018.).

²⁸ De Pasquale N. The “Classical” way to encode motion. *Ancient Greek Linguistics. New Perspectives, Insights, and Approaches*. Berlin, Boston: De Gruyter, 2017, pp.679-680.

²⁹ Nikitina T. Lexical splits in the encoding of motion events from Archaic to Classical Greek. *Variation and Change in the Encoding of Motion Events*. Amsterdam: John Benjamins Publishing, 2013, p.188.

³⁰ De Pasquale N. *Op.cit.*, p.691.

³¹ Nikitina T. *Op.cit.*, p.200.

³² Blomberg J. *Op.cit.*, p.45.

³³ Talmy L. *Op.cit.*, pp.25-26.

³⁴ Šī pētījuma mērķis nav sīkāk pievērsties Talmija teorijai, taču tā tiek atklāta Talmy L. *Op.cit.* nodaļā *Lexicalization Patterns*.

arī diviem tā sauktajiem līdznotikumiem – veida (*Manner*) un cēloņa (*Cause*)³⁵, izvēlas pievērsties kustības vārdiem, kas izsaka gan vietas maiņu, gan kustības veidu, domājot, ka tādā veidā pētījuma fokuss ir vērsts uz kustības vārdiem un kustību tās visdažādākajā izpausmē, nevis uz kustības notikumu atklāšanu.

Lai aplūkotu kustības vārdus kā leksēmas konkrētos kontekstos, tomēr nepieciešama struktūra. Turpmāk darba autore izvēlas sekot Johana Blomberga (Johan Blomberg) izvirzītajai pieejai. Blombergs piedāvā terminus *ārējā kustība* (*outer motion*) un *iekšējā kustība* (*inner motion*). Kā piemērs kalpo cilvēks, kurš brauc vilcienā – katru ceļojuma momentu no sākuma punkta līdz galapunktam notiek kustība, lai gan pats cilvēks sēž un nekustas. Var teikt, ka cilvēks nav bijis iekšējā kustībā, bet, tā kā vilciens bijis kustībā, ir notikusi ārējā kustība. Vai, piemēram, pretēji – kāds kustas bez atrašanās vietas maiņas, griežoties vai lēkājot augšup un lejup. Šajā gadījumā novērojama iekšējā kustība, bet ne ārējā.³⁶ Tādējādi iekšējās kustības vārdi var attēlot cilvēku un dzīvās dabas kustību, kā arī kustības, kas piemīt, piemēram, priekšmetiem, kā *svārstīties*, *eksplozēt*. Šādi kustības vārdi raksturo kaut ko, ko pieredz pati kustības vienība. No otras puses ārējās kustības vārdi raksturo atrašanās vietas maiņu telpā, kā *nākt*, *iet*.³⁷ Pēc šāda principa iedalot kustības vārdus, izveidojas divas kustības veidu grupas, kas nošķir atšķirīgus kustības procesus. Darba autore tāpat izvēlas runāt par iekšējās kustības vārdiem, kad primārā nav atrašanās vietas maiņa telpā, bet, piemēram, cilvēka un dzīvo būtnu ķermeņa kustības, īpaši kustības ar rokām, un kustības dabā, bet par ārējās kustības vārdiem, kad primārā vērojama pārvietošanās.

Jāsaka, ka vārdu iedalīšana ārējās kustības un iekšējās kustības vārdos ne vienmēr ir viennozīmīga. Var būt, ka vārda nozīmes atšķiras un ka vienā kontekstā vārds izsaka ārējo kustību, bet citā – iekšējo. Piemēram, vārds *χέω* var parādīties ar nozīmi *liet* (vīnu), kur tā būs drīzāk iekšējā kustība, jo var vizualizēt kustību ar roku, kā tiek liets vīns, taču var parādīties arī ar nozīmi *plūst* vai *līt* (piemēram, *līt sviedri*), kur nojaušamāka ir vietas maiņa.

Šeit jāmin, ka, pētot ārējās kustības vārdus, būtisks aspekts ir vārdu iedalījums pēc leksiskās nozīmes, norādot, pirmkārt, kustības avotu, sākumu (*departure*, *source*), otrkārt, pašu kustības ceļu (*path*) un, treškārt, kustības galamērķi (*destination*, *goal*). Šādu pieeju, pētot antīko tekstu, Ksenofonta *Anabāzi*, kustības vārdu aspektā izmanto Sanita Balode. Pieejas ilustrācijai – viņas pētījumā tiek iekļauti tādi vārdi kā *λείπω* (*aiziet*), *οίχομαι* (*aiziet*), *πέμπω* (*sūtīt*), *φεύγω* (*bēgt*) (tie izsaka kustības sākumu), *ἄγω* (*vest*), *βαίνω* (*staigāt, iet*), *ἐλαύνω* (*braukt*), *ἔρχομαι* (*nākt, doties*), *ἡγέομαι* (*vadīt*), *ίέναι* (*iet*), *πλέω* (*kuģot*), *πορεύομαι* (*iet*,

³⁵ Huber J. *Motion and the English Verb: A Diachronic Study*. New York: Oxford University Press, 2017, p.6.

³⁶ Blomberg J. *Op.cit.*, p.6.

³⁷ *Ibid.*, p.45.

staigāt) (tie izsaka pašu kustības ceļu), ἀφικνέομαι (*ierasties, sasniegt*), ἦκω (*atnākt*) (tie izsaka kustības galamērķi)³⁸. Tā kā kustības izteikšana saistīta arī ar prepozīcijām un prefiksiem, arī tos var ierindot jau minētajās kategorijās. Piemēram, ἀπό (*no, prom no*), ἐκ (*ārā no*) izsaka kustības avotu; διὰ (*pār, caur*), ἀνά (*augšup*), κατά (*lejup*) izsaka kustības ceļu; savukārt εἰς (*iekš, uz*), ἐπί (*virs*), πρὸς (*uz*), παρὰ (*blakus*) izsaka kustības galamērķi³⁹.

Turpmāk praktiskajā daļā, ārējo kustības verbu analīzē, darba autore izvēlas pievērst uzmanību arī šādām trīs kustības kategorijām: kustības avotam, kustības ceļam un kustības galamērķim.

Otrais aspekts, kurā Blombergs aplūko kustību, ir atšķirība starp piedzīvoto kustību (*lived motion*) un novēroto kustību (*observed motion*), kur piedzīvota kustība ir 1. personas perspektīva uz kustību, savukārt novērota kustība ir 3. personas perspektīva.⁴⁰ Pēc būtības tas ir pavisam vienkāršs iedalījums, kā diferencēt kustību, ņemot vērā, vai, piemēram, persona pati ir kustības ietekmē un to piedzīvo (kā *es skrienu, es pagriežos*), vai arī novēro to no malas (kā *tu skrien, viņa pagriežas*). Lai gan šāda pieeja šķiet elementāra un, vērojot šādus kustības veidus tekstos, tie visdrīzāk tiešā veidā parādās tajā, kādā personā izteikts konkrētais verbs, Blombergs izceļ, ka “caur pašu kustībām mēs iegūstam tūlītējas zināšanas par pasauli”⁴¹, cilvēku kustības uztveršana un pasaules uztveršana nebūtu tāda, kāda tā ir, ja cilvēki būtu nekustīgi.

Trešais aspekts, kurā kustība tiek skatīta, ir reālā kustība (*actual motion*) un pārnestās nozīmes jeb metaforiskā kustība (*non-actual motion*). Reālā kustība, kurai atbilst visi iepriekš minētie piemēri, ir kustība, kas no novērotāja skata punkta var tikt raksturota kā kāda objekta nepārtrauktu izmaiņu piedzīvošana attiecībā pret kādu pamatu telpā⁴². Taču ir zināms, ka valodās “reālās un fiziskās kustības izmaiņas kalpo kā komunikatīvs un jēdzienisks paraugs, lai runātu un domātu par mazāk konkrētām sfērām, kā naudas vērtību un emocijām”⁴³, piemēram, *cenās krīt* vai izteiciens *mana sirds seko tev*; skaidrs, ka krišanas kustība jāsaprot pārnestā nozīmē (precēm tiek samazināta vērtība) un arī sekošanas kustība (cilvēks izjūt spēcīgas, pozitīvas emocijas pret kādu citu cilvēku). Turklāt tie nav vienīgie piemēri – valodās vērojami arī izteikumi, kur izmantots kustības verbs, taču kur kustība patiesībā vispār nav novērojama – raksturots kaut kas statisks, nekustīgs, piemēram, teikumā *Ceļš iet cauri mežam*.

³⁸ Balode S. Verbs of motion with directional prepositions and prefixes in Xenophon's Anabasis. Lund: Centre for Languages and Literature, Lund University, 2011, p.10.

³⁹ De Pasquale N. *Op.cit.*, p.687.

⁴⁰ Blomberg J. *Op.cit.*, p.8.

⁴¹ Blomberg J. *Op.cit.*, p.8.

⁴² Blomberg J., Zlatev J. Actual and non-actual motion: why experientialist semantics need phenomenology (and vice versa). *Phenomenology and the Cognitive Sciences*, 13(3), 2014, p. 397. (pp.395-418)

⁴³ Blomberg J. *Op.cit.*, p.9.

Kustības izteikšanas pamatelements valodā ir verbs, kas kopā ar citiem elementiem (svarīgas ir prepozīcijas un verbu prefiksi) var izteikt gan reālu, gan pārnestas nozīmes kustību. Secinot darba autore kā kustības verbu šajā pētījumā definē verbu, kas izsaka subjekta pārvietošanos telpā kādā virzienā un subjekta ķermeņa vai tā daļu stāvokļa maiņu, līdz ar to tas ir verbs, kas izsaka ārējo vai iekšējo kustību. Lai precīzi noteiktu, vai kustības verbs funkcionē kā reāla kustība vai kā pārnestas nozīmes kustība, kā ārējā kustībā vai kā iekšējā kustība, kā piedzīvotā kustība vai kā novērotā kustība, svarīgs, protams, ir teksts, konteksts, kurā tas parādās.

3. KUSTĪBAS VERBI ALKAJA UN SAPFO TEKSTOS: STATISTISKS UN APRAKSTOŠS PĀRSKATS

Par bakalaura darba praktiskās daļas materiālu izvēlēti Alkaja un Sapfo oriģināltekstu fragmenti pamatā Kempbela (Campbell) izdevumā *Grieķu lirika: Sapfo un Alkajs (Greek Lyric: Sappho and Alcaeus)*, kas līdzās piedāvā kritisko aparātu ar citu redaktoru⁴⁴ interpretācijām, turklāt pārsvarā saglabā arī Lobela-Peidža (Lobel-Page) izdevuma *Lesbiešu dzejnieku fragmenti (Poetarum Lesbiorum Fragmenta⁴⁵)* numerāciju, ko varētu uzskatīt par Alkaja un Sapfo tekstu autoritatīvāko izdevumu (tajā balstās arī pētījuma gaitā izmantotās datubāzes *Thesaurus Linguae Graecae* materiāls).

Jāatzīmē, ka pētījuma autore nepretendē uz absolūtu Alkaja un Sapfo lirikas fragmentu korpusa izpēti. Pirmkārt, aplūkoti tie fragmenti, kas, Kempbela prāt, ir pilnīgākie, taču jāņem vērā, ka tas ir 1982. gada izdevums (piemēram, zināms, ka 2014. gadā atrasti jauni papirusa fragmenti ar Sapfo tekstiem; tos atšifrējis papirologs Dirks Obinks (Dirk Obbink), un 2016. izdota monogrāfija ar pētījumiem⁴⁶, taču darba autore jaunākos atrastos fragmentus neiekļauj bakalaura darba pētījumā). Otrkārt, ņemot vērā tekstu seno izcelsmi, ne vienmēr var nošķirt Alkaja un Sapfo autorību attiecībā uz tiem – dažādi tekstu redaktori fragmentus piedēvē te vienam, te otram, kā arī atrodami teksti, kuriem tā arī nav piedēvēts autors. Treškārt, darba autore ar oriģinālteksti strādā manuāli, skatot katru fragmentu atsevišķi un konstatējot kustības verbu leksēmas, nevis izmanto elektroniskos korpusos bāzētus paņēmienus ar leksēmu atlasī, tādēļ pieļaujamas ir arī neprecizitātes. Minot šos apsvērumus, darba autore tomēr uzskata, ka bakalaura darba ietveros šāda pieeja ir pieņemama, lai atklātu Alkaja un Sapfo liriskās valodas līdzības un atšķirības, veidojot arī kopainu par abiem Lesbas salas autoriem kustības verbu aspektā.

Pētījuma gaitā **Alkaja tekstu fragmentos konstatētas 133 kustības verbu leksēmas 79 fragmentos**. Tie ir **50 dažādi kustības verbi**, kas konstatēti leksēmu vidū.

Aplūkotais materiāls, kas satur pēc iespējas pilnīgākos fragmentus, ietver 1.-452. fragmentu⁴⁷, taču tas nenozīmē, ka aplūkoti tieši 450 fragmenti, faktiskais fragmentu skaits ir mazāks, aptuveni 265 fragmenti, jo Kempbels atzīmē, ka fragmenti, kuri nesatur neko nozīmīgu, tiek izlaisti (tas attiecas arī uz Sapfo fragmentiem). Kā norāda redaktors, Alkaja 1.-

⁴⁴ Kempbels (Campbell) atsaucas uz tādiem Alkaja un Sapfo tekstu redaktoriem kā Lobelu (Lobel), Peidžu (Page), Dīlu (Diehl), Foigtu (Voigt), Edmondu (Edmonds) u.c., tādā veidā piedāvājot visaptverošu kritisko aparātu.

⁴⁵ Lobel E., Page D. L. *Poetarum Lesbiorum Fragmenta*. Oxford: Oxford University Press, 1955.

⁴⁶ *The Newest Sappho: P. Sapph. Obbink and P. GC Inv. 105, Frs. 1-4: Studies in Archaic and Classical Greek Song, Vol. 2* (ed. A. Bierl, A. Lardinois). Leiden & Boston: Brill, 2016.

⁴⁷ Alcaeus. *Greek Lyric: Sappho and Alcaeus* (ed., trans. D. A. Campbell). Vol. 1. Cambridge, MA & London: Harvard University Press, 1982, pp.234-436.

306D. fragments sastāv no papirusu gabaliem, bet 307.-452. fragments ir citējumi citu autoru darbos.

Sapfo tekstu fragmentos pētījuma gaitā konstatētas 136 kustības verbu leksēmas 66 fragmentos. Tas ir 61 dažāds kustības verbs, kas konstatēts leksēmu vidū.

Aplūkotais materiāls ietver 1.-192. fragmentu⁴⁸, bet reālā skaitā tie ir aptuveni 179 fragmenti. 1.-117. fragments ir sakārtots Sapfo grāmatu secībā, 118.-168. fragments nav piedēvējams nevienai grāmatai un sakārtots alfabēta secībā, 169.-192. fragments sastāv no savrupām leksēmām, sakārtotām alfabēta secībā.

Atlasītās leksēmas pētījumā tiek skatītas divās grupās: leksēmas, kuras iespējams analizēt sasaistē ar Alkaja un Sapfo fragmentu kontekstu (turpmāk *kontekstuālās leksēmas* un *kontekstuālie verbi*), un leksēmas, kuras fragmentu nepilnības dēļ tiek aplūkotas pašas par sevi (turpmāk *nekontekstuālās leksēmas* un *nekontekstuālie verbi*). Visas atlasītās leksēmas un atbilstošie kustības verbi apskatāmi 1. pielikumā *Kustības verbi Alkaja tekstos* un 2. pielikumā *Kustības verbi Sapfo tekstos*.

Tā kā pētījuma mērķis ir noteikt kustības verbu lietojuma parametrus, balstoties leksēmu lietojumā kontekstos, pētījuma praktiskā daļa balstās kontekstuālo leksēmu analīzē, aplūkojot attiecīgos oriģināltekstu fragmentus. Savukārt nekontekstuālās leksēmas tiek iekļautas tikai tabulās, kas atrodamas pielikumos, lai parādītu kustības verbu dažādības kopainu autoru fragmentos, kā arī vizualizētu, cik lielai daļai no atrodamajiem kustības vārdiem var definēt nozīmi, ņemot vērā saglabājušos kontekstus, un cik lielai ne.

No Alkaja 133 kustības verbu leksēmām 62 ir kontekstuālas, bet 71 nekontekstuāla. Oriģināltekstu fragmentu izskatīšanas un kontekstuālo leksēmu analīzes tajos beigās vērojams, ka no Alkaja 62 kontekstuālajām leksēmām **45 leksēmas izsaka reālo kustību**, savukārt **17 leksēmas – pārnestās nozīmes kustību**. No 62 kontekstuālajām leksēmām **38 leksēmas izsaka ārējo kustību**, bet **24 leksēmas – iekšējo kustību**. No 62 kontekstuālajām leksēmām **8 leksēmas izsaka piedzīvoto kustību**, bet **54 leksēmas – novēroto kustību**.

No Sapfo 136 kustības verbu leksēmām 85 ir kontekstuālas, bet 51 nekontekstuāla. No 85 kontekstuālajām leksēmām **63 leksēmas izsaka reālo kustību**, savukārt **22 leksēmas – pārnestās nozīmes kustību**. No 85 kontekstuālajām leksēmām **52 leksēmas izsaka ārējo kustību**, bet **33 leksēmas – iekšējo kustību**. No 85 kontekstuālajām leksēmām **10 leksēmas izsaka piedzīvoto kustību**, bet **75 leksēmas – novēroto kustību**.

Pirmais novērojums atklāj, ka atrasto kustības verbu leksēmu skaits abiem autoriem ir ļoti līdzīgs (Alkajs – 133, Sapfo – 136). Protams, jāņem vērā, ka tekstu apjoms autoriem atšķiras,

⁴⁸ Sappho. *Greek Lyric: Sappho and Alcaeus* (ed., trans. D. A. Campbell). Vol. 1. Cambridge, MA & London: Harvard University Press, 1982, pp.52-182.

tāpēc nozīmīgāks novērojums būtu, ka Alkajam sastopami 50 dažādi kustības verbi, Sapfo – 61 dažādi kustības verbi. Tiesa, arī šie skaitļi nav ar lielu atšķirību.

Tomēr, balstoties līdzīgajos rādītājos, ka Alkajam atbilst 133 kustības verbu leksēmas, bet Sapfo – 136 kustības verbu leksēmas, pētījumam interesējošāks novērojums ir tas, ka Sapfo kontekstuālās leksēmas (85) ir vairāk nekā nekontekstuālās (51), savukārt Alkajam kontekstuālās (62) ir mazāk nekā nekontekstuālās (71), līdz ar to kontekstuālo kustības verbu analīzē Sapfo leksēmas ir pārsvarā.

Jāsaka, ka abiem autoriem kopīgs tas, ka viņu tekstos vairāk sastopama reālā kustība (Alkajs – 45, Sapfo – 63), nevis pārnestās nozīmes kustība (Alkajs – 17, Sapfo – 22). Tāpat arī ārējā kustība ir biežāk novērojama (Alkajs – 38, Sapfo 52) par iekšējo kustību (Alkajs – 24, Sapfo – 33). Arī novērotās kustības parādīšanās (Alkajs – 54, Sapfo 75) ir vairumā pār piedzīvoto kustību (Alkajs – 8, Sapfo 10).

4. KONTEKSTUĀLIE KUSTĪBAS VERBI ALKAJA UN SAPFO TEKSTOS

Praktiskā pētījuma apjomīgākā daļa veltīta kustības vārdiem, kurus iespējams aplūkot, balstoties Alkaja un Sapfo pilnīgākajos liriskas fragmentos, tādējādi, ņemot vērā kontekstu, cenšoties atklāt kustības vārdu leksēmu nozīmes un funkciju tekstos. Analīzes rezultātā par galveno iedalījumu tiek izvēlēts reālās kustības un pārnests jeb metaforiskās nozīmes kustības aspekts galvenokārt tādēļ, ka kustības vārdi, kas tekstā iegūst pārnestu nozīmi, funkcionē savdabīgāk, izsakot citu parādību, nekā reālās kustības vārdi, līdz ar to pārnests nozīmes kustības fragmentu analīze meklē kopsakarības tajā, kādas parādības izteiktas. Savukārt reālās kustības vārdi tiek apskatīti pēc klasifikācijas *ārējā kustība* un *iekšējā kustība*, jo šādā veidā tiek nošķirtas divas kustības zīmīgas pazīmes – vietas maiņa un stāvokļa maiņa. Piedzīvotās un novērotās kustības aspekts tiek apskatīts pastarpināti, proti, šis parametrs iekļauts pielikuma tabulās, bet netiek iztirzāts sīkāk analīzes gaitā, jo to, vai kustība ir piedzīvota vai novērota, lielākoties iespējams noteikt pēc personas (1. vai 3. persona), kādā ir verbs. Kustības vārdi tiek apskatīti secīgi, iedalot tos grupās pēc nozīmju tuvības, ja tāda ir.

4.1. Reālā kustība: ārējās kustības vārdi

Sākumā tiek aplūkoti fragmenti, kuros izmantoti vārdi, kas paši par sevi pēc leksiskās nozīmes izsaka vispirms **kustības ceļu** (vārda funkcija, protams, var mainīties, ja verbs ir prefiksēts; tāpat arī, ja kontekstā sintaktiskā sakarā tiek atklāts kustības avots vai galamērķis).

Pirmā tipiskā ārējās kustības vārdu grupa izsaka *iešanas* kustību. Verbs *ἔρχομαι* (*nākt*) parādās Alkajam un Sapfo. Sapfo izmanto imperatīvu 1. fragmentā, aicinot dievieti Afrodīti un lūdzot palīdzību:

ἀλλὰ τιδ' ἔλθ', αἷ ποτα κατέρωτα

τὰς ἔμας αὐδαὶς αἰοῖσα πῆλοι

ἔκλυες, πάτρος δὲ δόμον λίποισα

χρύσιον ἦλθες

ἄρμ' ὑπασδεύξαισα· [..]

(Sapph. 1.5-9)

bet nāc šurp, ja reiz kādreiz,

manas balsis dzirdēdama no tāluma,

tu klausījies, un tēva māju, zelta,

pametusi, tu atnāci,

ratus iejūgusi [..]

Vērojams, kā aorista imperatīvs ἔλθε (Sapph. 1.5) (*nāc*) ar adverbu τυῖδε (Sapph. 1.5) (*šurp*) raksturo iespējamu kustību ar vietas maiņu no tālāka punkta uz liriskā tēla (runātāja) atrašanās vietu. Līdzīga situācija vērojama tālāk fragmentā, kur izskan vēl viens aicinājums ar ἔλθε μοι καὶ νῦν, χαλέπαν δὲ λῦσον / ἐκ μερίμναν, [..] (Sapph. 1.25-26) (*nāc pie manis arī tagad un atbrīvo no smagām rūpēm [..]*). Ar vietniekvārdu μοι (Sapph. 1.25) (*pie manis*), kas piesaistīts verbam, izteikts virziens, kurā notiks kustība. Tāpat novērojama kustība ar kustības izejas punkta minējumu fragmentā ἔλθοντ' ἐξ ὀράνω πορφυρίαν περθέμενον χλάμυν (Sapph. 54) (*atnākušu no debesīm, aptinušos purpura mantijā*). Klasiskā filoloģe Eva Marija Foigta (Eva-Maria Voigt) savā Sapfo un Alkaja fragmentu izdevumā šajā fragmentā kā kustības darītāju norāda Erotu (atbilstoši fragmentam – akuzatīvā Ἔρωτα⁴⁹), kas šķiet atbilstoši Sapfo dzejas tematikai, taču, pieņemot vai nepieņemot šo interpretāciju, redzams, ka nākšanas kustība notikusi, virzoties *no debesīm* (ἐξ ὀράνω) (Sapph. 54). Savukārt 94. fragmentā redzams verbs prēzenta imperatīva formā ἔρχεο, ko šajā kontekstā varētu saprast kā *ej!*; lai gan parasti verbs ἔρχομαι ir ar nozīmi *nākt*, lirikā un episkajā tradīcijā parādās arī nozīme *iet*:

τὰν δ' ἔγω τὰδ' ἀμειβόμεν·

χαίροισ' ἔρχεο κάμεθεν

μέμναισ', οἶσθα γὰρ ὧς σε πεδήπομεν·

(Sapph. 94.6-8)

es atbildēju viņai šo:

“līksmojot ej un mani

atceries, jo tu zini, kā mēs tevi lolojām”

Šajā gadījumā verbs funkcionē pats par sevi, izsakot vispārīgu kustību, ko mazliet precīzē particips χαίροισ' (*līksmojot*) no verba χαίρω (*līksmot*), kas savā ziņā vizualizē veidu, ar kādu iešanas kustība tiek izpildīta. Kustības verbs ἔρχομαι (*nākt, iet*) kustības izteikšanā bez konkrēta virziena vērojams arī aorista formās, piemēram, fragmentā ἦλθες, ἔγω δέ σ' ἐμαιόμαν, / ὄν δ' ἔψυξας ἔμαν φρένα καιομένην πόθωι (Sapph. 48) (*tu atnāci, un es kāroju tevi, un būdams tu atvēsināji manu sirdi, degošo ar iekāri*). 2. personas aorista indikatīva forma ἦλθες (Sapph. 48.1) (*tu atnāci*) izsaka vienīgi pabeigtu kustību (tas pats vērojams arī

⁴⁹ Sappho. *Fragmenta* (ed. E.-M. Voigt). Amsterdam: Athenaeum – Polak & Van Gennepe, 1971, p.75.

jau minētajā 1. fragmentā⁵⁰), nedodot nekādus precizējumus. Līdzīgi izmantota arī 3. personas aorista indikatīva forma ἦλθε (Sapph. 15.12) (*viņš/viņa atnāca*):

Κύπρι κα[ί σ]ε πι[κροτ']αν ἐπεύροι
μηδὲ καυχάσ[α]ιτο τόδ' ἐννέ[ποισα
Δ]ωρίχα τὸ δεύ[τερ]ον ὡς πόθε[ννον
εἰς] ἔρον ἦλθε.

(Sapph. 15.9-12)

*Kiprīd, un tevi skarbu lai atrastu,
un lai te Doriha nelielītos, stāstīdama
otrreiz, kā atnāca uz kāroto mīlestību.*

Varētu noprast, ka *nākšanas* kustības mērķis ir mīlestība, jo vērojama prepozīcija ar objektu *πόθεννον / εἰς ἔρον* (Sapph. 15.11-12) (*uz kāroto mīlestību*), bet grūti noteikt, cik lielā mērā to varētu saistīt ar kustības virzienu. Iespējams, *nākšanas* kustība tāpat kā iepriekšējos piemēros ir vispārīga un *πόθεννον / εἰς ἔρον* (Sapph. 15.11-12) (*uz kāroto mīlestību*) saprotama kā atnākšana pie mīļotā cilvēka. Sapfo 1(2) reizi parādās arī prefiksēts verbs *εἰσέρχομαι (ienākt)*, taču funkcionē pats par sevi, norādot faktu par to, ka ieradies līgavainis:

γάμβρος (εἰσ)έρχεται ἴσος Ἄρεσι,
ἄνδρος μεγάλῳ πόλῳ μέσδων.

(Sapph. 111.5-6)

*Ienāk līgavainis, līdzīgs Arejam,
daudz diženāks par dižu vīru.*

Savukārt Alkaja fragmentos *ἔρχομαι (nākt, iet)* vārdformas izmantotas, kad parādīts noteikts virziens. 34. fragmentā stāstīts par Kastoru un Polideiku (*Κάστωρ καὶ Πολύδευκες*) (Alc. 34.3-4) *οἱ κατ' εὐρηαν χ[θόνα] καὶ θάλλασαν / παιῖσαν ἔρχεσθ' ὠ[κνυπό]δων ἐπ' ἵππων* (Alc. 34.5-6) (*kuri pār plašo zemi un visu jūru dodas uz ātrkājiem zirgiem*). Šeit skaidri

⁵⁰ ἀλλὰ τυῖδ' ἔλθ', αἶ ποτα κατέρωτα
τὰς ἔμας αὐδας αἰοῖσα πήλοι
ἔκλυες, πάτρος δὲ δόμον λίποισα
χρύσιον ἦλθεσ
ἄρμ' ὑπασδεύξαισα· [...]
(Sapph. 1.5-9)
*bet nāc šurp, ja reiz kādreiz,
manas balsis dzirdēdama no tāluma,
tu klausījies, un tēva māju, zelta,
pametusi, tu atnāci,
ratus iejūgusi [...]*

vērojama kustības izplatība ar duāli ἔρχεσθον (Alc. 34.6) (*viņi (abi) dodas*) un tai piesaistīto prepozīciju κάτω (Alc. 34.5) jeb κατά (*pār*) un objektiem εὐρηαν χθόνα (Alc. 34.5) (*plašo zemi*) un θάλλασαν παῖσαν (Alc. 34.5-6) (*visu jūru*), kas norāda subjektu pārvietošanos telpā, lai arī diezgan visaptverošu. Savukārt Alkaja 69. un 298. fragments rāda vēl konkrētāku *iešanas* un *nākšanas* kustību:

Ζεῦ πάτηρ, Λύδοι μὲν ἐπα[σχάλαντες
 συμφόραιοι δισχελίοις στά[τηρας
 ἄμμ’ ἔδωκαν, αἶ κε δυνάμεθ’ ἴραν
 ἐς πόλιν ἔλθην
 (Alc. 69)

*Zev, tēv, līdieši, noskaitušies
 par notikumiem, divus tūkstošus statērus
 mums iedeva, ja tik mēs varētu svētajā
 pilsētā ieiet*

Nosacījuma palīgteikumā redzama leksēma aorista infinitīva formā, kas piesaistīta verbam δυνάμεθ’ (Alc. 69.3) (*mēs varētu*) no δύναμαι (*būt spējīgam, varēt*), un kustības process izteikts tieši ar infinitīvu ἔλθην (Alc. 69.4) (*ieiet*) un virzienu *svētajā pilsētā* (ἐς πόλιν ἴραν) (Alc. 69.3-4). Kustības verbs saistībā ar citas svētas vietas minējumu parādās arī 298. fragmentā, kur kustības leksēma ἦλθ’ (Alc. 298.16) (*atnāca*) tēlo Aianta atnākšanu *uz svētās Pallādas templi* (ἐς ναῦον ἄγνας Πάλλαδος) (Alc. 298.17):

Αἴας δὲ λῦσσαν ἦλθ’ ὀλόαν ἔχων
 ἐς ναῦον ἄγνας Πάλλαδος, ἃ θέων
 θνάτοι]σι θεοσύλαιοι πάντων
 αἰνο]τάτα μακάρων πέφυκε
 (Alc. 298.16-19)

*Aiants, turēdams postošas dusmas, atnāca
 uz svētās Pallādas templi, kura no visiem
 svētlaimīgajiem dieviem ir visšausmīgākā
 pret zaimojošajiem mirstīgajiem*

Šeit verbs ar prepozīciju ἐς (Alc. 298.17) jeb εἰς (*uz*) izsaka kustības galamērķi, savukārt trīs citos fragmentos vērojams, ka ἔρχομαι (*nākt, iet*) prepozīciju izsaka arī kustības avotu, piemēram, vērojama prepozīcija ἀπὸ (Alc. 345.1) jeb ἀπό (*no*):

ὄρνιθες τίνες οἷδ' Ὀκεάνω γὰς ἀπὸ πειράτων
ἦλθον πανέλοπες ποικιλόδειροι τανυσίπτεροι;
(Alc. 345)

*kuri ir šie putni, [kuri - K.N.] atnāca no Okeāna, zemes robežām,
raibkaklu garspārnu pīles?*

Ļoti līdzīgi satura ziņā – tas, kurš kustās, atnācis *no zemes robežām* (ἐκ περάτων γᾶς) (Alc. 350.1) – vērojams arī ar prepozīciju ἐκ (*no*) tajā pašā nozīmē fragmentā ἦλθες ἐκ περάτων γᾶς ἐλεφαντίναν / λάβαν τῷ ξίφεος χρυσοδέταν ἔχων (Alc. 350) (*tu atnāci no zemes robežām, turēdams zobena ziloņkaula, apzeltītu spalvu*). Kā pēdējais piemērs jāmin fragments, kur ar kustības verbu vērojams arī adverbs ἄλλοθεν (Alc. 340) (*no citurienes, no citas vietas*), kas parāda kustības avotu: αἰ γὰρ κ' ἄλλοθεν ἔλθῃ, σὺ δε φαι κήνοθεν ἔμμεναι (Alc. 340) (*jo, ja no citurienes (viņš) atnāca, tu saki, ka esi no turienes*).

Secinot vērojams, ka abu autoru gadījumos verba ἔρχομαι nozīme parasti ir *nākt*, tā diferencējas vien atkarībā no konteksta. Vērā ņemama parādība ir Sapfo izmantotie imperatīvi: ἔλθε (*nāc!*) un ἔρχεο (*ej!*). Turklāt viņai verbs ἔρχομαι parādās arī ar nozīmi *iet*. Kopumā Sapfo fragmentos *iešanas* vai *nākšanas* kustība ir nenoteiktāka nekā 6 Alkaja fragmentos, kur vērojams noteikts kustības virziens vai ceļš, ko blakus verbam izsaka prepozīcijas, kā arī adverbs ἄλλοθεν (*no citas vietas*). Kustības avota izteikšanai izmantotas prepozīcijas ἀπὸ (*no*) un ἐκ (*no*); kustības ceļa – κατὰ (*pār*), bet kustības galamērķa - ἐς (*iekš* un *uz*). Sapfo gadījumā vērojams arī prefiksētais verbs εἰσέρχομαι ar nozīmi *ienākt*.

Abi autori izmanto arī kustības verbu ar līdzīgu nozīmi – στείχω (*soļot, arī iet, nākt*). Atšķirībā no Alkaja gadījumiem ar ἔρχομαι (*nākt*), kad kustības veicējs ir dzīva būtne, 6. fragmentā verbs στείχω (*iet, nākt*) vienskaitļa 3. personas prēzenta indikatīva formā στείχει (Alc. 6.2) (*tas nāk*) izmantots, raksturojot dabas parādības – jūras viļņa – kustību:

τόδ' αὖτε κύμα τῷ προτέρω νέμω
στείχει, παρέξει δ' ἄμμι πόνον πόλιν
ἄντλην, ἐπεὶ κε νᾶος ἔμβρα
(Alc. 6.1-3)

*šis vilnis pēc kārtas iepriekšējam nāk,
un dos mums daudzas grūtības
izsmelt, kad [tas - K.N.] uzies uz kuģa*

Viļņa kustības ceļš izteikts aprakstošā veidā fragmenta pirmajā rindā (Alc. 6.1). Savukārt Sapfo izmanto *στείχω* (*iet, nākt*) vārdfformas kontekstos, kur tematika saistās ar kāzu procesiju⁵¹, piemēram, *στειχομεν γὰρ ἐς γάμον* [...] (Sapph. 27.8) (*jo mēs ejam uz kāzām* [...]). Šajā fragmentā konkrēti vērojama kustība ar virzienu, ko parāda daudzskaitļa 1. personas prēzenta indikatīva forma *στειχομεν* (Sapph. 27.8) (*mēs ejam*) un prepozīcija ar apstākli *ἐς γάμον* (Sapph. 27.8) (*uz kāzām*). Tāpat līdzīga tematika vērojama 30. fragmentā *ἀλλ' ἐγέρθεις, ἦϊθ[έοις / στειχε σοῖς ὑμάλικ[α]ς* [...] (Sapph. 30.6-7) (*bet celies, ej [pie - K.N.] savā vecumā neprecētajiem jauniešiem* [...]). Imperatīvā *στειχε* (Sapph. 30.7) (*ej!*) izskan aicinājums uz kustību. Pieņemot novērojumu, ka šī verba izmantošana saistāma ar Sapfo epitalamijām, šo kustības leksēmu varētu interpretēt kā aicinājumu doties meklēt līgavaini vai kā aicinājumu uz laulībām vispār.

Pēc šiem fragmentiem iespējams novērot verba *στείχω* (*iet, nākt*) funkciju; Alkaja gadījumā tas lietots saistībā ar dzīvās dabas (jūras viļņa) kustēšanos, savukārt Sapfo gadījumā tiek lietots specifiskā – precību – kontekstā.

Gan Alkajs, gan Sapfo izmanto arī iešanas kustības verbu *βαίνω* (*iet, soļot*), tiesa, arī prefiksētās formās, kas diferencē kustības nozīmi. Sapfo, runājot par mīlestību, 16. fragmentā izmanto motīvu par Helenu sakot:

[..] ἀ γὰρ πόλυ περσκέθοισα
 κάλλος [ἀνθ]ρώπων Ἑλένα [τὸ]ν ἄνδρα
 τὸν [πανάρ]ιστον
 καλλ[ίποι]σ' ἔβα 'ς Τροῖαν πλέοισα
 κωὺδ[ἐ πα]ῖδος οὐδὲ φίλων το[κ]ήων
 πά[μπαν] ἐμνάσθη [...]

(Sapph. 16.6-11)

[..] jo [viņa], kura ļoti pārspējusi
 skaistumā cilvēkus, Helena, vislabāko no visiem
 vīru
 pamezdamā, aizdevās uz Troju kuģojot
 un nedz bērnu, nedz mīļos vecākus

⁵¹ Ciocani V. E. *Virginity and Representation in the Greek Novel and Early Greek Poetry*. Toronto: University of Toronto, 2013, p.73.
 (https://tspace.library.utoronto.ca/bitstream/1807/43511/1/Ciocani_Vichi_E_201311_PhD_thesis.pdf (skatīts 4.05.2018.))

vispār neatcerējās [..]

Raksturojot Helenas ceļu uz Troju, izmantota leksēma aorista indikatīva formā ἔβα (Sapph. 16.9) (*viņa aizdevās*). Šajā gadījumā verbs βαίνω drīzāk iegūst nozīmi *doties*, jo tam seko prēzenta particips πλέοισα (Sapph. 16.8) (*kuģojot*), kas precizē kustības veidu, kā arī norādīts kustības virziens – *uz Troju* (εἰς jeb ἐς Τροίαν) (Sapph. 16.9). 44. Sapfo fragmentā atrodams prefiksēts verbs ἐπιβαίνω (*uziet*):

αὐτικ' Ἰλιάδαι σατίναι[ς] ὑπ' ἐντρόχοις
ἄγον αἰμιόνοις, ἐπ[έ]βαινε δὲ παῖς ὄχλος
γυναικῶν τ' ἄμα παρθενικά[ν] τ' ἀπαλοσφύρων,
χωρίς δ' αὖ Περάμοιο θυγατρεις[ι]
(Sapph. 44.13-16)

*tūliņ trojieši zem gludi skrejošajiem ratiem
iejūdzta? mūļus, un **uzkāpa** gan viss sieviešu pūlis,
gan meitenes ar smalkām potītēm,
bet atsevišķi Priama meitas*

Varētu uzskatīt, ka šeit kustība notiek vertikālā asī, kur leksēma ἐπέβαινε (Sapph. 44.14) (*uzkāpa*) imperfekta indikatīva formā norāda uz kustību, kas prefiksācijas (ἐπί (*uz*) + βαίνω (*iet*)) un līdz ar to nozīmes maiņas dēļ raksturo augšupejošu atrašanās vietas maiņu – uzkāpšanu ratiem. Leksēma izsaka kustības galamērķi.

Savukārt 3 Alkaja tekstos atrastās leksēmas no verba βαίνω (*iet*) ir prefiksētas, tādējādi iegūstot specifisku kustības nozīmi, piemēram, jau minētais verbs ἐπιβαίνω fragmentā με[λ]αίνας ἐπίβαις χθόνος (Alc. 130B.14) (*sperot soļus uz melnās zemes*) kā particips saglabā *iešanas* nozīmi, bet šajā kustībā vairāk tiek uzsvērti tieši *iešana uz kaut kā* (prefikss ἐπί (*uz*)). Iepriekš aplūkotajā 6. fragmentā⁵² sastopams arī verbs ἐμβαίνω, kas burtiski būtu saprotams kā *ieiet* (ἐν (*iekš*) + βαίνω (*iet*)), taču kontekstā par kuģi drīzāk saprotams kā vertikālu kustību atainojošs. Vēl Alkaja tekstos parādās prefiksētais verbs διαβαίνω (*diā*

⁵² τόδ' αὖτε κῦμα τὸ προτέρω νέμω
στείχει, παρέξει δ' ἄμμι πόνον πόλιν
ἀντλην, ἐπεὶ κε νᾶος ἐμβα
(Alc. 6.1-3)
*šis vilnis pēc kārtas iepriekšējam nāk,
un dos mums daudzās grūtības
izsmelt, kad [tas - K.N.] uzies uz kuģa*

(caur) + βαίνω (iet)) aioliskajā participa formā ζάβαις (Alc. 38A.3), ko drīzāk varētu saprast kā **pārgājis**, **šķērsojis**, jo objekts akuzatīvā ir upe Aherona:

πῶνε [καὶ μέθυ ᾧ] Μελάνιππ' ἄμ' ἔμοι' τί [φαῖς
ὄταμε[. . .]διννάεντ' Ἀχέροντα μέγ[αν πόρον
ζάβαις ἀ]ελίω κόθαρον φάος [ἄψερον
ὄψεσθ'; ἀλλ' ἄγι μὴ μεγάλων ἐπ[ιβάλλεο'
(Alc. 38A.1-4)

*Dzer un piedzeries, Melanip, ar mani. Ko, domā,
ka, virpuļojošo Aheronu, dižo braslu,
pārgājis, tu saules skaidro gaismu atkal
redzēsi?*

Secinot jāsaka, ka βαίνω (iet) neprefiksētā formā izmantots Sapfo, taču ar došanās nozīmi; citādi vairāk sastopami prefiksētie verbi, izsakot kustības galamērķi (ἐπιβαίνω un ἐμβαίνω ar vienādu nozīmi *uzkāpt, uziet*) un kustības ceļu (διαβαίνω (*pāriet*)).

Ar iešanu saistītais kustības verbs **στείβω (mīt, spert (piemēram, soli))** arī parādās abu autoru tekstos. Abos gadījumos verbs funkcionē līdzīgi, turklāt jāsaka, ka atšķirībā no citiem *iešanas* verbiem **στείβω (mīt, spert (piemēram, soli))** ne vienmēr tiešā veidā parāda kustību ar atrašanās vietas maiņu, jo pastāv arī mīdīšana, bradāšana, kas risinās uz vietas; kā vērojams dotajos piemēros, tā parāda drīzāk konkrētu kustību ar kājām (augšup un lejup), bet var noprast, ka tas noticis arī atrašanās vietas maiņas rezultātā, tādēļ autore šo verbu ierindo ārējās kustības verbu kategorijā. Tas vērojams Alkaja fragmentā [..] πό[λ]λοι δ' ἐλίκωπε[ς /]οι **στ[εί]βοντο** [..] (Alc. 283.16-17) (*daudzi spulgacaini [cīnītāji]⁵³ – K.N.] tika sabradāti*).

Sapfo fragmentā parādās prefiksēts verbs **καταστείβω**, ko burtiski varētu saprast kā **mīt uz leju, mīt pāri**, tātad **nomīdīt, samīdīt**:

οἶαν τὰν ὑάκινθον ἐν ᾧρεσι ποίμενες ἄνδρες
πόσοι **καταστείβοισι**, χάμαι δέ τε πόρφυρον ἄνθος
(Sapph. 105c.)
*kā hiacinti kalnos vīri gani
kājām nomīda, un uz zemes violeto ziedu*

⁵³ Darba autore fragmenta saprotamības labad piedāvā šādu leksēmu, pieņemot, ka *cīnītāji, karotāji*, iespējams, varētu būt *trojieši*, ņemot vērā 283. fragmenta kontekstu. Turklāt, kā norāda LSJ (Lidell H. G., Scott R. A Greek-English Lexicon. Oxford: Clarendon Press, 1996, p.533.), leksēma ἐλικώψ, ωπος (*spulgacains*) parādās Homēra *Īliādā*, raksturojot ahajus, līdz ar to, iespējams, saskatāma līdzība.

Salīdzinot ar Alkaja fragmentu un verbu bez prefiksa, šis varētu izteikt kustību, kas vairāk saprotama kā vertikāla prefiksa *κατά* (*uz leju*) dēļ, taču abos gadījumos ir norādīts objekts, kas tiek samīdīts – *ἐλίκωπε[ς]* (Alc.283.16) (*spulgacainie*) un *ὑάκινθος* (Sapph. 105c.1) (*hiacinte*), *πόρφυρον ἄνθος* (Sapph. 105c.2) (*violetais zieds*) –, līdz ar to ar *στείβω* abi autori izsaka *mīšanas, mīdīšanas, bradāšanas* kustību.

Vēl jāmin verbi, ko darba autore tuvina iepriekš minēto iešanas kustības verbu piemēriem, taču kas nozīmes ziņā ir detalizētāki, ar kādu nozīmes papildkomponentu, piemēram, kustības biežumu, virzienu (*πωλέομαι* (*iet vai nākt uz priekšu un atpakaļ, iet bieži, respektīvi, staigāt*)), kustības ātrumu (*τρέχω* (*skriet*), *δρομάω* (*skriet*)) – tie novērojami Alkajam. Verbs *πωλέομαι*, cik noprotams no konteksta, varētu izteikt ilgstošu kustību, piemēram, *iet šurpu turpu*:

*συνόδοισί μ' αὖταις
οἴκημι κ[ά]κων ἔκτος ἔχων πόδας,
ὅππαι Λ[εσβί]αδες κριννόμεναι φύαν
πώλεντ' ἐλκεσίπεπλοι [..]*

(Alc. 130B.16-18)

*pašās sapulcēs
arpetos, turēdams kājas tālu no ļaunumiem,
kur lesbiešu sievietes ar garajiem tērpiem,
vērtētas par cēlo augumu, iet šurpu turpu*

Savukārt interesanti, ka verbi ar skriešanas nozīmi parādās kontekstos, kur kustības subjekti ir cilvēki, bet sižets ietver kuģošanu. 6. fragmentā, tā kā kustība notiek ar kuģi, to drīzāk var izprast kā *ātru kustēšanos, ātru pārvietošanos*, varbūt arī *steigšanos*, nepazaudējot kustības ātruma nozīmi: *φαρξώμεθ' ὡς ὄκιστα [τοίχοις, / ἐς δ' ἔχυρον λίμενα δρό[μω]μεν'* (Alc. 6.7-8) (*nostiprināsim kuģa sānus un ātri kustēsimies uz drošu ostu*). Savukārt nākamā fragmenta darbība noris uz kuģa, kur kustības subjekti ir paši cilvēki:

*εὐσδ[ύ]γων θρώσκοντ[ε]ς ἐπ' ἄκρα νάων
πήλοθεν λάμπροι πρό[τον ὄν]τρ[έχο]ντες
ἀργαλέα δ' ἐν νύκτι φ[άος φέ]ροντες
ναῖ μ[ε]λαίνας*

(Alc. 34.9-12)

lecot uz labi ēvelēto kuģu smailēm,

no tāluma mirdzoši, **skrienot** gar brasēm
un nesot grūtajā naktī gaismu
melnajam kuģim

Vērojams prefiksēts verbs **ἀνατρέχω** (**skriet**), kas parasti norāda uz augšupejošu kustību, taču var saglabāt arī neitrālu, vienkārši skriešanas, nozīmi. Šajā gadījumā uz to norāda tas, ka kustība uz kuģa notiek *gar brasēm*.

Sapfo fragmentos vērojams verbs **φοιτάω** (**iet šurpu turpu, iet uz priekšu un atpakaļ, klīst**), kas nozīmes līmenī līdzinās Alkaja fragmentā esošajam **πωλέομαι** (**iet vai nākt uz priekšu un atpakaļ, iet bieži, respektīvi, staigāt**). Tas demonstrē *iešanas* kustības biežumu, ilgumu:

[..] ἀλλ' ἀφάνης κὰν Αἶδα δόμωι
φοιτάσης πεδ' ἀμαύρων νεκύων ἐκπεποταμένα.

(Sapph. 55.3-4)

[..] *bet nepamanīta arī Aīda mājoklī,*
tu klīdīsi, izlidojusi starp ēnainajiem miroņiem.

Šis kustības verbs pats par sevi izsaka brīvu, nenoteiktu kustību, tādējādi funkcionējot bez kustības virziena vai ceļa precizējumiem. Vērojams arī prefiksētais verbs ar **διά** (*caur*) (aioliski: **ζά**) fragmentā **πόλλα δὲ ζαφοίταισ' ἀγάνας ἐπι- / μνάσθεις' Ἄτθιδος** [..] (Sapph. 96.15-16) (**bieži klejojot, viņa atcerējās maigo Atīdu** [..]). Verba pamatnozīme it kā saglabājas tā pati, taču iespējams, ka prefikss **ζά** norāda, ka klejošana notiek *cauri kaut kam*, lai gan nav norādīta kustības izplatība. Iespējams, prefikss piedod verbam spēku⁵⁴, proti, to saprotot kā *bieži [un pamatīgi - K.N.] klejojot* (Sapph. 96.15).

Var secināt, ka kustības biežums tiek izteikts ar **πωλέομαι** (**iet vai nākt uz priekšu un atpakaļ, iet bieži, respektīvi, staigāt**) (Alkaja gadījumā), kā arī ar verbu **φοιτάω** (**iet šurpu turpu, iet uz priekšu un atpakaļ, klīst**) un prefiksēto **διαφοιτάω** (**klejot**). Verbi, kas saistīti ar kustības ātrumu, **τρέχω** (**skriet**), **δρομάω** (**skriet**), parādās tikai Alkajam.

Tālāk, jau vairāk attālinoties no verbiem ar *iešanas, nākšanas, došanās* nozīmēm, tiek aplūkoti verbi, kas izsaka *pārvietošanos dažādos veidos*.

Verbs **ἐπίσχω**, kas pamatnozīmē saprotams kā **virzīt pretim**, saglabā *virzīšanās* nozīmi, bet adverbs **ἴσως** (Sapph. 96.11) (**vienlīdzīgi**) un fragmenta poētisms mudina izvēlēties verbu, kas uzsver izplatību: **φάος δ' ἐπί- / σχει** θάλασσαν ἐπ' ἀλμύραν / ἴσως καὶ πολυανθέμοις

⁵⁴ Lidell H. G., Scott R. *A Greek-English Lexicon*. Oxford: Clarendon Press, 1996, p.389.

ἀρούραις· (Sapph. 96.9-11) ([..] un gaisma **izplešas** vienlīdzīgi pa sāļo jūru un ziedu pilnajiem tīrumiem).

Sapfo tekstos verbs **πλέω** (**kuģot, peldēt**) parādās jau iepriekš aplūkotajā 16. fragmentā⁵⁵, kur particips **πλέοισα** (Sapph. 16.9) funkcionē kā došanās kustības precizējums. Arī Alkajam tas parādās, vienīgi prefiksētā formā – **περιπλέω** (**peldēt apkārt**):

ἦ μάν κ' Ἀχαιοῖσ' ἦς πόλυ βέλτερον

αἰ τὸν θεοβλάβεντα κατέκτανον·

οὕτω κε **π]α**ρπλέοντες Αἴγαις

πραϋτέρα]ς ἔτυχον θαλάσσης·

(Alc. 298.4-7)

patiesi ahajiešiem būtu daudz labāk,

ja būtu nogalinājuši to, kas nelietīgi rīkojies pret dieviem,

*[jo] tā, **appeldējuši** Aigām,*

tālākas jūras gadītos.

Prēzenta divdabja forma **παρπλέοντες** (Alc. 298.6) (**appeldot**) un vietas norāde, kas atklāj kustības ceļu, **Αἴγαις** (Alc. 298.6) (**Aigām**) parāda konkrētu peldēšanas kustību.

Abu autoru gadījumā skaidrs, ka peldēšanas kustība notiek ar kuģi un tā atklāj kustības ceļu; Sapfo fragmenta kontekstā labāk iederas nozīme **kuģot**, bet Alkaja – **peldēt**.

Kustība, kas saistīta ar ūdeni, novērojama Alkajam; redzams verbs **ἐρεύγομαι**, ko kontekstā par upēm varētu saprast kā **izvadīt sevi**, proti, **izplūst**, kas apzīmē kustības avotu, bet 45. fragmentā tas drīzāk funkcionē, apzīmējot kustības ceļu, jo norādīts kustības ceļš **cauri trāķiešu zemei** (Θρακίας [..] ζὰ γαίης) (Alc. 45.3), līdz ar to ar nozīmi **plūst**:

Ἔβρε, κ[άλλ]λιστος ποτάμων πὰρ Αἴϊνον

ἐξί[ησθ' ἐς] πορφυρίαν θάλασσαν

⁵⁵ [..] ἀ γὰρ πόλυ περσκέθοισα

κάλλος [ἀνθ]ρώπων Ἑλένα [τὸν] ἄνδρα

τὸν [πανάρ]ιστον

καλλί[ίποι]σ' ἔβα 'ς Τροῖαν **πλέοι]σα**

καὶ οὐδ[ὲ πα]ίδος οὐδὲ φίλων το[κ]ήων

πά[μ]παν] ἐμνάσθη [..]

(Sapph. 16.6-11)

[..] jo [viņa], kura [oti pārspējusi

skaistumā cilvēkus, Helena, vislabāko no visiem

vīru

pamezdama, aizdevās uz Troju **kuģojot**

un nedz bērnu, nedz mīļos vecākus

vispār neatcerējās [..]

Θρακ[ίας ἐρ]ευγόμενος ζὰ γαίας

(Alc. 45.1-3)

Hebros, visskaistākais no upēm, gar Ainu

bangojošajā jūrā tu izplūsti,

***plūstot** cauri trāķiešu zemei*

Protams, jāmin arī Alkajam raksturīgais fragments, kur vērojams verbs *κυλίνδω* (*velties*), raksturojot ūdens viļņu pārvietošanos. Verbs pats par sevi raksturo kustības ceļu, precizējumus dod divreiz lietotais adverbs *ἐνθεν* (Alc. 208.2,3) (*vienā pusē, otrā pusē*):

τὸ μὲν γὰρ ἐνθεν κῦμα **κυλίνδεται**,

τὸ δ' ἐνθεν, ἄμμες δ' ὄν τὸ μέσσον

vāi φορήμ<μ>εθα σύν μελαίνα

(Alc. 208.2-4)

*viens vilnis **velas** no šīs puses,*

cits no otras, un mēs, esot pa vidu,

tiekam nesāti līdz ar melno kuģi

Iespējams secināt, ka, ūdens kustības tēlojums raksturīgs Alkajam ar verbiem *κυλίνδω* (*velties*), *ἐρεύγομαι* (*plūst*).

Ārējās kustības verbs *ποτάομαι* (*lidot*), poētiskā paralēlforma no *πέτομαι* (*lidot*), sastopams abiem autoriem. Alkaja gadījumā tas izmantots, raksturojot nedzīvas parādības, vīna pilienu, kustību: *λάταγες ποτέονται κυλίχναν ἀπύ Τηίαν* (Alc. 322) (*vīna pilieni **lido** no tejiešu kausiņa*). Vērojams arī kustības avots *κυλίχναν ἀπύ Τηίαν* (Alc. 332) (*no tejiešu kausiņa*). Savukārt Sapfo vērojams prefiksēts verbs *ἐκποτάομαι* (*izlidot*) 55. fragmentā⁵⁶, kur raksturots kādas personas, taču visticamāk mirušas personas, ceļojums pazemes valstībā.

Verbs *ἄγω* (*vest, nest*) arī tiek pieskaitīts kustības verbiem, un darba autore uzskata, ka ārējās kustības verbiem, jo atrastajos piemēros vērojama drīzāk pārvietošanās. Jāsaka, ka gan Sapfo, gan Alkaja tekstos parādās arī imperatīva formas, kuras dažreiz uztver par adverbiem (*ἄγε, ἄγετε* un *ἄγι, ἄγιτε*). Tās netiek iekļautas pētījumā, jo parasti parādās ar vienu nozīmi un funkciju – kādu aicināt *doties, nākt, iet*. Citās fromās verbs parādās abiem autoriem. Pirmajā gadījumā skaidri noprotama pārvietošanās ar kuģi kustība, kur uzsvars parādās sievietes vešanā, pārvietošanā:

⁵⁶ [..] ἀλλ' ἀφάνης κὰν Αἶδα δόμωι / φοιτάσης πεδ' ἀμαύρων νεκῶν ἐκπεποταμένα (Sapph. 55.3-4) ([..] *bet nepamanīta arī Aīda mājoklī, tu klīdīsi, izlidojusi starp ēnainajiem miroņiem*)

Ἑκτωρ καὶ συνέταιρ[ο]ι ἄγιοις' ἐλικώπιδα
Θήβας ἐξ ἰέρας Πλακίας τ' ἀ[π' ἀ]ιν<ν>άω
ἄβραν Ἀνδρομάχαν ἐνὶ ναῦσιν ἐπ' ἄλμυρον
πόντον·

(Sapph. 44.5-8)

*Hektors un biedri veda spulgacaino,
gracioso Andromahi no svētajām Tēbām un no labi plūstošās Plakias
kuģos pāri sāļajai jūrai*

Ļoti detalizēta aina, kur parādīts kustības ceļš pāri sāļajai jūrai ar prepozīciju ἐπί nozīmē pāri un arī kustības avots ar Θήβας ἐξ ἰέρας Πλακίας τ' ἀ[π' ἀ]ιν<ν>άω (Sapph. 44.6) (*no svētajām Tēbām un no labi plūstošās Plakias*). Kustība, kurā viens cilvēks apspriež to, kā atvest otru, parādās arī Sapfo fragmentā [...] τίνα δηῦτε πείθω / ἄψ' σ' ἄγην ἐς φάν φιλότατα; (Sapph. 1.18-19) (*ko atkal lai pārliecinu vest tevi atpakaļ pie mīlotās?*) un Alkaja fragmentā ὁ δ' Ἄρευσ φαῖσί / κεν Ἄφαιστον ἄγην βίῃ (Alc. 349(b)) (*Arejs saka, ka Hēfaistu atvestu ar spēku*). Citā Sapfo fragmentā kā kustības subjekts parādās arī citas dzīvās būtnes:

[...] κάλοι δέ σ' ἄγον
ᾠκεες στρουῦθοι περὶ γᾶς μελαίνας
πύκνα δίννεντες πτέρ' ἀπ' ὠράνωϊθε-
ρος διὰ μέσσω·
αἰψα δ' ἐξίκοντο [...]

(Sapph. 1.9-13)

[...] *skaisti, žigli zvirbuļi tevi nesa
pār melno zemi,
ātros spārnus virpuļodami, no debesu ētera
cauri vidējam [gaisam – K.N.],
un tūliņ viņi ieradās [...]*

Šajā gadījumā ἄγον (Sapph. 1.9) nozīme arī parādās kā iepriekšējos piemēros, jo kustības subjekti zvirbuļi (στρουῦθοι) (Sapph. 1.10) kustināja – nesa vai veda – objektu līdz ar sevi. Arī šeit detalizēti parādīta kustības virzība, pirmkārt, tā notiek *pār melno zemi* (περὶ γᾶς μελαίνας) (Sapph. 1.10), otrkārt, varētu uzskatīt, ka fragmentā galvenā ir šī nešanas kustība, tāpat vērojams arī kustības avots un kustības ceļš *no debesu ētera cauri vidējam [gaisam - K.N.]* (ἀπ' ὠράνωϊθερος διὰ μέσσω) (Sapph. 1.11-12).

Var secināt, ka abiem autoriem verbs *ἄγω* (*vest, nest*) izmantots, atklājot kustības subjekta (Hektora un biedru, Areja, zvirbuļu vai cita liriskā es) kopīgu pārvietošanos līdz ar objektu (Andromahi, tevi, Hēfaistu).

Ar kāda cilvēka vešanas un reizē pārvietošanās, braukšanas nozīmi izmantots arī verbs *ἐλαύνω*, ko šajā kontekstā varētu saprast kā *aizvest*: [..] *ἐκ Νή[ρ]ηος ἔλων [μελάθρων / πάρθενον ἄβραν / ἐς δόμον Χέρρωνος* [..] (Alc. 42.7-9) (*no Nēreja zālēm aizvedot graciozo jaunavu uz Herona māju*). Tas funkcionē līdzīgi kā *ἄγω* (*vest, nest*). Turklāt vērojams gan kustības avots *no Nēreja zālēm* (*ἐκ Νήρηος* [..] *μελάθρων*) (Alc. 42.7), gan kustības galamērķis *uz Herona māju* (*ἐς δόμον Χέρρωνος*) (Alc. 42.9). Iepriekš minētajā 208. fragmentā⁵⁷ vērojams verbs *φορέω* (*nesāt līdz*), ko darba autore, tā kā kontekstā nojaušama kustība ar kuģi, uzskata drīzāk par ārējo kustību, nevis iekšējo, jo liecina par ilgstošu kustību, kas šajā gadījumā ietver arī vietas maiņu.

Alkajam, izsakot kustības ceļu, vērojams transitīvais verbs *περάω* (*šķērsot*), kas izsaka kustību pāri upei:

ἀλλά καὶ πολύιδρις ἔων ὑπὰ κᾶρι [δὶς

διιννάεντ' Ἀχέροντ' ἐπέραισε

(Alc. 38A.7-8)

bet arī būdams zinātājs, divreiz nāves dēļ

virpuļojošo Aherontu šķērsoja

Verbs *χέω* (*līt, plūst*) kā reālās ārējās kustības verbs parādās tikai Sapfo, turklāt ne saistībā ar ūdeni, kā tas būtu gaidāms. Vārsmā *ἃ δ' ἔέρσα κάλα κέχυται* (Sapph. 96.12) (*skaista ausma ir izplūdusi*) attēlo rīta gaismas izplatību, savukārt vārsmā *καὶ δὲ μ' ἴδρωσ κακχέεται* [..] (Sapph. 31.13) (*pār mani sviedri nolija* [..]) vērojams prefiksēts verbs *καταχέω* (*nolīt*), kas liecina par lejupejošu kustību, turklāt redzama arī kustības izplatība ar *pār mani* (*καὶ δὲ μ'*) (Sapph. 31.13).

Rīta gaismas jeb ausmas kustība vērojama arī 104a. fragmentā:

Ἔσπερε πάντα φέρων ὅσα φαίνολις ἐσκέδασ' Αὔως,

⁵⁷ τὸ μὲν γὰρ ἔνθεν κῶμα κυλίνδεται,

τὸ δ' ἔνθεν, ἄμμες δ' ὄν τὸ μέσσον

ναῖ *φορήμ<μ>εθα* σύν μελαίνα

(Alc. 208.2-4)

viens vilnis veļas no šīs puses,

cīts no otras, un mēs, esot pa vidu,

tiekam nesāti līdz ar melno kuģi

ἔφερεις ὄιν, φέρεις αἶγα, φέρεις ἄπυτ' μάτερι παῖδα.

(Sapph. 104a)

Vakara [zvaigzne], nesot visu, cik vien ausma izkaisīja,

tu nes aitu, tu nes kazu, tu atnes [atpakaļ] mātei bērnu.

Lai gan pēc fragmenta redzams, ka verbs *σκεδάννυμι (izkaisīt)* subjekts ir ausma, no konteksta saprotams, ka pati ausma ir tā, kas izkļiedējas, izplatoties telpā, tāpēc arī šī varētu būt uzskatāma par ārējo kustību.

Sapfo vērojama arī dabas parādības vēja kustība ar verbu *πνέω (pūst)* fragmentā *ἐν δὲ λείμων ἰππόβοτος τέθαλεν / ἠρίνοισιν ἄνθεσιν, αἰ δ' ἄηται / μέλλιχα πνέοισιν* (Sapph. 2.9-11) (*tur zirgu ganīta pļava ir saplaukusi ar pavasara ziediem un maigi vēji pūš*), kas ir tipiska vēju kustība.

Tālāk tiek aplūkoti fragmenti, kuros izmantoti verbi, kas pēc leksiskās nozīmes vispirms liecina par **kustības galamērķi**. Verbs *ἰκνέομαι (atnākt, ierasties, nonākt)* reālās ārējās kustības kontekstā parādās tikai Sapfo tekstos:

Κύπρι καὶ] Νηρήιδες ἀβλάβη[ν μοι

τὸν κασίγνητον δ[ό]τε τυιδ' ἴκεσθα[ι

κῶσσα Ϝοι θύμωι κε θέληι γένεσθαι

πάντα τε]λέσθην

(Sapph. 5.1-4)

Kiprīd un Nēreidas, atļaujiet, ka man

brālis neskarts šeit atnāk

un [ka - K.N.], cik vien viņš vēlas lai sirdī ir,

viss tiek piepildīts

Kustības izplatību izsaka adverbs *τυιδ'* (Sapph. 5.2) (*šeit*), savukārt par kustības galamērķi liecina pati leksēma (aorista infinitīvs, bet kontekstā akuzatīvs ar infinitīvu, tādēļ indikatīvā *atnāk*) *ἴκεσθαι* (Sapph. 5.2). Savukārt jau aplūkotajā 1. fragmentā⁵⁸, tā kā kustības subjekts ir

⁵⁸ [...] κάλοι δέ σ' ἄγον

ἄκεεσ στροῦθοι περι γᾶς μελαίνας

πόκνα δίννεντες πτέρ' ἀπ' ὠράνωιθε-

ρος διὰ μέσσω·

αἶψα δ' ἐξίκοντο [...]

(Sapph. 1.9-13)

[...] skaisti, žigli zvirbuļi tevi nesa

pār melno zemi,

ātros spārnus virpuļodami, no debesu ētera

cauri vidējam [gaisam – K.N.],

un tūliņ viņi ieradās [...]

zvirbuļi, kustība saprotama kā (tie) *ieradās* (ἐξίκοντο) (Sapph. 1.13), arī izsakot kustības galamērķi, taču fragmentā tas nav tieši atklāts.

Līdzīgs verbs *ικάνω* (**nonākt**), ko pārsvarā izmanto tikai imperatīvā (pārējos laikus nodrošina iepriekš minētais *ικνέομαι* (*atnākt, ierasties*)), parādās gan Sapfo, gan Alkajam. Pirmkārt, atšķirībā no *ικνέομαι* (*atnākt, ierasties*), šis verbs izmantots, kad kustības subjekts ir nedzīva parādība – atbalss (ἄχω) (Sapph. 44.27):

[..] λιγέ]ως δ' ἄρα πάρ[θENOI
ἄειδον μέλος ἄγν[ON, **ἰκᾶ]νε** δ' ἐς αἴθ[ερα
ἄχω θεσπεσία [..]

(Sapph. 44.25-27)

[..] un jaunavas skaidri
dziedāja svēto dziesmu, un **nonāca** debesīs
dievišķi skanoša atbalss

Arī nozīmes ziņā vērojama atšķirība no iepriekš minētā verba. Šeit daudz konkrētāk vērojams kustības galamērķis ἐς αἴθερα (Sapph. 44.26), līdz ar to arī kustības verbs izsaka galamērķi. Tāds pats lietojums vērojams Alkaja vārsnā, kur στενω . [.] Ξάνθω ῥό[ος] ἐς θάλασσαν **ἰκᾶνε** (Alc. 395) (*šaurā Ksanta straume jūrā nonāca*). Kustības subjekts ir nedzīvā dabas parādība *straume* (ῥόος) (Alc. 395) un tādā pašā veidā ar prepozīciju ἐς (*iekš*) norādīts kustības galamērķis – *jūrā* (ἐς θάλασσαν) (Alc. 395).

Sapfo tekstos vērojams verbs *ἐμπίπτω* (**iekrist, uzkrīst**) fragmentā Ἔρος δ' ἐτίναξέ μοι / φρένας, ὡς ἄνεμος κὰτ ὄρος δρύσιν **ἐμπέτων** (Sapph. 47) (*Mīlestība sapurināja man sirdi kā vējš lejup no kalna uzkrītot ozolkokiem*), tēlojot vēja kustību, kuras galamērķis ir ozolkokos. Līdzīga krišanas kustība parādās Alkajam fragmentā πόλλ]λα δ' ἄρματ' ἐν κονίαισι / ἦρι]πεν (Alc. 283.15-16) (*daudzi kaujas rati nokrita pīšļos*), kur vērojams verbs *ἐρείπω* ar nozīmi **nokrist** intransitīvā aorista formā ἦριπεν (*nokrita*). Tas izsaka kustības galamērķi, turklāt tas arī vērojams, jo kustība beidzas *pīšļos* (ἐν κονίαισι) (Alc. 283.15).

Tipisks kustības verbs, kas izsaka kustības galamērķi, ir *διώκω* (**sekot, ķert**). Kustība notiek, kad ir zināms kāds galapunkts, kuram tiek sekots, fragmentā nav vērojams mērķis, taču pretstatā ar φεύγω (*bēgt*) vērojama kustības būtība:

καὶ γὰρ αἰ φεύγει, ταχέως διώξει,
αἰ δὲ δῶρα μὴ δέκετ', ἀλλὰ δώσει,

αὶ δὲ μὴ φίλει, ταχέως φιλήσει
κωὺκ ἐθέλοισα.

(Sapph. 1.21-24)

*Jo, ja bēg viņa, ātri viņa sekos,
ja dāvanas nepieņem, tomēr dos,
ja nemīl viņa, pēkšņi mīlēs
arī negribo.*

Līdzīgi parādās arī verbs **θηρεύω** (*medīt, dzīties pakaļ*), kas izsaka dzīšanos pakaļ jeb medišanu, medījuma objekts nav parādīts, jo kustība var būt arī ilgstoša:

νῆ τὰν σὰν κεφά]λαν, ἄϊ πάρθενος ἔσσομαι
ἄδμης οἰοπό]λων ὀρέων κορύφαις' ἔπι

θηρεύοισ'

(Sapph. 44A.5-7)

*pie tavas galvas, neprecēta jaunava es būšu,
medījot uz vientuļo kalnu virsotnēm*

Kā pēdējie no reālās kustības ārējās kustības vārdiem tiek aplūkoti tie, kas pēc leksiskās nozīmes vispirms liecina par **kustības avotu**. Verbs **λείπω** (*aiziet, atstāt, pamest*) sastopams gan Sapfo, gan Alkajam. Sapfo gadījumā ar nozīmi *pamest* jau minētajā 1. fragmentā⁵⁹, taču arī vārsnā *δεῦρο δηῦτε Μοῖσαι χρύσιον λίποισαι* (Sapph. 127) (*šeit atkal Mūzas pametušas zeltaino [māju - K.N.]*). Abos gadījumos vērojams, kā minēta arī vieta, no kurienes aiziets prom, kas ir pamests. Gluži tāpat arī Alkajam fragmentā *δεῦτέ μοι νᾶ]σον Πέλοπος λίποντε[ς, / παιδες ἴφθ]ιμοι Δ[ίος] ἠδὲ Λήδας* (Alc. 34.1-2) (*(nāciet) šeit man, Pelopa salu pametuši, Zeva un Lēdas spēcīgie dēli*). Sapfo vērojami arī prefiksētie verbi **καταλείπω** (*atstāt*) un **ἀπολείπω** (*atstāt*), kuriem fragmentos būtībā tāda pati nozīme kā tiem, kas bez prefiksa, vienīgi šajos gadījumos kā kustības avots ir cilvēks, liriskais tēls – *mani atstāja, tevi es atstāju*:

⁵⁹ ἀλλὰ τυίδ' ἔλθ', αἶ ποτα κατέρωτα
τὰς ἔμας αὔδα ἀίοισα πήλοι
ἔκλυες, πάτρος δὲ δόμον λίποισα
χρύσιον ἦλθες
ἄρμ' ὑπασδεύξαισα· [...]
(Sapph. 1.5-8)
*bet nāc šurp, ja reiz kādreiz,
manas balsis dzirdēdama no tāluma,
tu klausījies, un tēva māju, zelta,
pametuši, tu atnāci,
ratus iejūgusi [...]*

ἄ με ψισδομένα κατελίμπανεν

πόλλα καὶ τόδ' ἔειπ.

[..]

Ψάπφ', ἧ μάν σ' ἀέκοισ' ἀπυλιμπάνω.

(Sapph. 94.2-5)

viņa mani ļoti raudošu atstāja

un šo pateica:

“[..]

Sapfo, patiesi tevi es atstāju”

Salīdzinot prefiksētos verbus un verbus bez prefiksa, varētu secināt, ka verbi bez prefiksa, tā kā ar tiem kopā vērojama vieta, kas liecina par kustības sākumu, vairāk uzsver pārvietošanos telpā.

Kustības sākumu tipiski izsaka verbs *φεύγω (bēgt)*, kas vērojams Sapfo un Alkajam. Alkaja fragments ἀπ]ύ τούτων ἀπελήλαμαι / *φεύγων ἐσχατίαισ'* (Alc. 130B. 8-9) (*no tām [vietām - K.N.] es esmu padzīts, bēgdams [līdz - K.N.] tālākajai [vietai - K.N.]*) ir interesants, jo particips *φεύγων* (Alc. 130B.9) (*bēgdams*) pats par sevi izsaka kustību no kāda sākumpunkta, taču šeit vērojams arī kustības galamērķis, kas izteikts ar *līdz tālākajai vietai (ἐσχατίαισ')* (Alc. 130B.9). Sapfo bēgšanas kustība izteikta vispārīgi 1. fragmentā⁶⁰.

Sapfo parādās verbs *πέμπω (sūtīt)* prefiksētā veidā *ἀποπέμπω (aizsūtīt)*, kur prefikss ἀπό piedod nozīmi *prom*, fragmentā [..] εὔ δ' ἐ[πίσταναι / κα]ὶ σὺ τοῦτ', ἀλλ' ὅττι τάχιστα / πα[ρ[θ]ένοις ἀπ[π]εμπε (Sapph. 27.8-10) (*un arī tu to labi zini, bet sūtī prom jaunavas, cik vien ātri [iespējams - K.N.]*). Verbs funkcionē pats par sevi, izsakot kustību ar kustības sākumu. Ar promejošu kustību vērojams verbs *ἀπελαύνω (braukt prom, padzīt)*, kas parādās mediāli pasīvā perfekta formā ἀπελήλαμαι (Alc. 130B.8) 130B. fragmentā⁶¹ ar nozīmi *esmu padzīts, esmu aizvests*, turklāt vērojams arī kustības sākums ἀπύ τούτων (Alc. 130B.8) (*no tām [vietām - K.N.]*).

⁶⁰ καὶ γὰρ αἱ φεύγει, ταχέως διώξει,
αἱ δὲ δῶρα μὴ δέκετ', ἀλλὰ δώσει,
αἱ δὲ μὴ φίλει, ταχέως φιλήσει
καὺκ ἐθέλοισα.
(Sapph. 1.21-24)

*Jo, ja bēg viņa, ātri viņa sekos,
ja dāvanas nepieņem, tomēr dos,
ja nemīl viņa, pēkšņi mīlēs
arī negribot.*

⁶¹ ἀπ]ύ τούτων ἀπελήλαμαι / *φεύγων ἐσχατίαισ'* (Alc. 130B. 8-9) (*no tām [vietām - K.N.] es esmu padzīts, bēgdams [līdz - K.N.] tālākajai [vietai - K.N.]*)

Alkajam 45. fragmentā⁶² vērojams prefiksēts verbs *ἐξίημι* (*palaist ārā, izlaist ārā*), kur prefikss *ἐκ* (*no, ārā*) verbam *ίημι* (*atlaist*) dod kustības sākuma nozīmi. Tā kā kontekstā kustības subjekts ir upe, šādu leksēmu varētu saprast kā *izplūst*. Lai gan verbs pats par sevi izsaka kustības avotu, fragmentā novērojams arī kustības ceļš *gar Ainu bangojošajā jūrā* (*πὰρ A[ἴνον [...] ἐς] πορφυρίαν θάλασσαν*) (Alc. 45.1-2).

4.2. Reālā kustība: iekšējās kustības verbi

Iekšējās kustības verbu ietvaros tiek apskatīti verbi, kas izsaka dzīvu būtņu kustību ar ķermeni vai kādu ķermeņa daļu, piemēram, rokām, kā arī dabas parādību kustību.

Verbs *ἀείρω*, aioliskajā dialektā *ἀέρρω*, ar nozīmi *celt* parādās Sapfo un Alkajam. Alkaja fragmentā vērojams prefiksēts verbs *καταείρω* jeb *καταίρω*, aioliskajā dialektā – *καταέρρω* (*kād* ir tas pats *κατά*; vērojama tmēse, iespējams, *κάδ δ᾿αέρρε* (Alc. 346.2) ir *καταέρρε δέ*), un verbs izsaka kustību ar rokām:

*κάδ δ᾿αέρρε κυλίχναις μεγάλαις, ἄϊτα, ποικίλαις*⁷

οἶνον γὰρ Σεμέλας καὶ Δίος υἱὸς λαθικάδεα

*ἀνθρώποισιν ἔδωκ*⁸.

(Alc. 346.2-4)

kausūs lielūs, raibus, jaunieti, nocel,

jo Semeles un Zevas dēls rūpju aizdzenošo vīnu

iedeva cilvēkiem.

Prefikss *κατά* kustības verbam piedod nozīmi *uz leju*, līdz ar to saprotams, ka jaunietis veic kustību no augšas uz leju, nocelot kausus no kādas vietas. Savukārt Sapfo gadījumā verbs lietots, atklājot visa ķermeņa kustību:

ἴψοι δὴ τὸ μέλαθρον,

ὕμνηαον,

*ἀέρρετε, τέκτονες ἄνδρες*⁹.

⁶² Ἐβρε, κ[άλλ]ιστος ποτάμων πὰρ A[ἴνον

*ἐξίησθ*⁷ ἐς] πορφυρίαν θάλασσαν

Θρακ[ίας ἐρ]ευγόμενος ζὰ γαίας

(Alc. 45.1-3)

Hebros, visskaistākais no upēm, gar AINU

bangojošajā jūrā tu izplūsti,

plūstot cauri trāķiešu zemei

ὕμῆναον.

(Sapph. 111.1-4)

Augstu [uz - K.N.] jumta,

himenaja,

***pacelieties**, amatnieki vīri,*

himenaja.

Ar imperatīvu ἀέρρετε (Sapph. 111.3) (*pacelieties*) amatnieku vīri tiek aicināti uz kustību augšup. Sapfo sastopams arī tāds verbs kā αἰρέω (*ņemt, grābt, tvert*) aioliskajā variantā ἀγρέω vārsmā [...] τρόμος δὲ παῖσαν ἄγρει (Sapph. 31.14) (*un trīsas visu sagrābj*), kur kustības subjekts ir *trīsas*, taču ar to izteikta visa ķermeņa kustība, kas sagrābts no trīsām.

Sapfo vēl sastopami kustības verbi, kas tipiski raksturo kustību ar rokām, piemēram, verbs ἀμέργω (*plūkt, raut*) parādās vārsmā ἄνθε' ἀμέργοισαν παῖδ' ἄγαν ἀπάλαν (Sapph. 122) (*loti maigu meiteni plūcot ziedus*). Tāpat arī vērojams prefiksēts verbs ἐφικνέομαι (*sasniegt, aizsniegt*) jeb joniskā formā ἐπικνέομαι:

οἶον τὸ γλυκύμαλον ἐρεύθεται ἄκρω ἐπ' ὕσδω,

ἄκρον ἐπ' ἀκροτάτῳ, λελάθοντο δὲ μαλοδρόπῆες·

οὐ μὰν ἐκλελάθοντ', ἀλλ' οὐκ ἐδύναντ' ἐπίκεσθαι.

(Sappho 105a)

saldais ābols sārtojas zara galā,

visaugstākā [zara - K.N.] galā, un ābolu vācēji [to - K.N.] aizmirsa,

*ne jau patiesi aizmirsa, bet nevarēja **aizsniegt**.*

Arī verbs βάλλω (*mest*) fragmentos funkcionē kā iekšējās kustības verbs, jo drīzāk raksturo kustību ar rokām, nevis pārvietošanos. Sapfo tas parādās ar brīvāku nozīmi *likt*:

καὶ πόλλαις ὑπα]θύμιδας

πλέκ[ταις ἀμφ' ἀ]πάλαι δέραι

ἀνθέων ἔ[βαλες] πεποημέναις

(Sapph. 94.15-17)

un daudzas pītas vītnes apkārt maigajam kaklam

*tu **apliki**, taisītas no ziediem*

Alkajam tas funkcionē tieši tāpat kā Sapfo, tikai verbs ir prefiksēts – ἀμφιβάλλω (*aplikt*): vārsmā ἀντάρ ἀμφὶ κόρσα / μόλθακον ἀμφι<βάλων> γνόφαλλον (Alc. 338.7-8) (*bet apkārt deniņiem **aplicis** vilniņu*). Savukārt ar nozīmi *mest lejā, nomest* vērojams prefiksētais

καταβάλλω vārs mā **κάββαλλε** τὸν χεῖμων' (Alc. 338.5) (*met lejā vētru*) un perfekta particips no βάλλω (*mest*) rindās θόρρακές τε νέω λίνω / κόϊλαί τε κὰτ ἄσπιδες **βεβλήμεναι** (Alc. 140.11-12) (*jauna lina krūšu bruņas un dobi vairogi nomesti lejā*), kur κατὰ stāv atsevišķi adverba funkcijā.

Pie šāda veida kustībām, kas veiktas ar rokām, jāmin verbs ἔλκω (*vilkt*), kas arī attiecināms uz ģērbšanās kustību:

τίς δ' ἀγροῖωτις θέλγει νόον . . .

ἀγροῖωτιν ἐπεμμένα στόλαν . . .

οὐκ ἐπισταμένα τὰ βράκε' ἔλκην ἐπὶ τῶν σφύρων;

(Sapph. 57)

un kāda lauciniece prātu nobur ...

apģērbusies lauku apģērbā ...

*nezinot **uzvilkt** tērpu uz potītēm?*

Ģērbšanās kontekstā tiek izmantots arī verbs περιτίθημι (*likt apkārt, aplikt*), šajā gadījumā *likt apkārt sev*, kas vērojams Sapfo 54. fragmentā⁶³, kur kustību varētu saprast kā *aptīšanās*, savukārt Alkaja fragmentā kā *aplikšanu*: ἀλλ' ἀνήτω μὲν περὶ ταῖς δέραισι / **περθέτω** πλέκταις ὑπαθύμιδάς τις (Alc. 362.1-2) (*bet lai kāds **apliek** apkārt kakliem savītus anīsa vainagus*). Tiesa, Sapfo izmanto šo verbu arī runājot par rotāšanu, piemēram, fragmentā πόλλοις γὰρ στεφάνοις ἴων / καὶ βρ[όδων κρο]κίων τ' ὕμοι / [...] πὰρ ἔμοι **περεθήκασθαι** (Sapph. 94.12-14) (*jo daudzus vijolīšu un rožu, un krokusu vainagus kopā blakus man **tu noliki***), taču tas savā veidā arī saistīts ar ģērbšanos, vērojams arī vainagu elements. Vainagu aplikšana parādās arī 81. fragmentā:

σὺ δὲ στεφάνοις, ὦ Δίκα, **πέρθεσθ'** ἐράτοις φόβαισιν

ὄρπακας ἀνήτω συναέρραισ' ἀπάλαισι χέρισιν

(Sapph. 81.4-5)

*tu, ak Dīka, **apliec** jaukus vainagus sprogām,*

anīsa dzinumus saņemdama kopā ar maigajām rokām

Verbs ἄπτω (*satvert, apkampt, pieskarties*) demonstrē kustību ar rokām Alkaja fragmentā [...] ἀ δὲ γόνων [ἀψαμένα Δίος / ἰκέτευ' [ἀγαπά]τω τέκεος μᾶνιν (Alc. 44.7-

⁶³ ἔλθοντ' ἐξ ὀράνω πορφύριαν **περθέμενον** χλάμυν (Sapph. 54) *atnākušu no debesīm, **aptīnušos** purpura mantijā*

8) (*un viņa, apkampusi Zeva ceļus, lūdzās mīlotā dēla dusmas [nenicināt - K.N.]*). Arī verbs ar līdzīgu nozīmi, parādot kustību ar rokām – *λάω (satvert, sagrābt)* –, sastopams Alkaja vārsnā *χέρρεσ]σι δ' ἄμφοιν παρθενίκαν ἔλων* (Alc. 298.20) (*ar abām rokām satverdams jaunavu*) un Sapfo fragmentā *κῆ δ' ἀμβροσίας μὲν / κράτηρ ἐκέκρατ', / Ἑρμῆαις δ' ἔλων ὄλπιν θεοῖσ' εἰνοχόησε* (Sapph. 141.1-3) (*tur ambrosijas maisāmais trauks bija samaisīts, un Hermejs, satverdams krūku, izlēja vīnu dieviem*), kuras gadījumā kustības objekts ir lieta, nevis dzīva būtne. Arī iepriekš aplūkotajā 81. fragmentā⁶⁴ nozīmē līdzīgu kustību demonstrē verbs *συναίρω (saņemt, sasiet kopā)*.

Arī verbu *φέρω (nest)* darba autore norādītajos fragmentos uzskata par iekšējo kustību, lai gan idejiski arī ārējā kustība ir klātesoša, taču kustības ceļš nav tik nozīmīgs kā tas, ko subjekts nes. Sapfo šādi verbs vērojams vienā fragmentā⁶⁵, bet Alkajam 34. fragmentā⁶⁶.

Runājot par kustībām ar rokām, jāmin arī Alkajam dzīru dziesmu raksturīgie verbi, kā prefiksētais *ἐγχεώ (ieliet)* un *κινάω (maisīt, jaukt)*:

*κάδ δ' ἄερρε κυλίχναις μεγάλαις, ἄϊτα, ποικίλαις ἴ
οῖνον γὰρ Σεμέλας καὶ Δίος υἱὸς λαθικάδεα
ἀνθρώποισιν ἔδωκ'. ἐγχεε κέρναις ἕνα καὶ δύο
πλήαις κακ κεφάλας, <ἄ> δ' ἀτέρα τὰν ἀτέραν κύλιξ
ὠθήτω
(Alc. 346.2-6)*

kausūs lielus, raibus, jaunieti, nocel,

⁶⁴ σὺ δὲ στεφάνοις, ὦ Δίκα, πέρθεσθ' ἐράτοις φόβαιοισιν ὄρπακας ἀνήτω συναέρραιοσ' ἀπάλαιοισι χέρσιν (Sapph. 81.4-5)

tu, ak Dīka, apliec jaukus vainagus sproģām, anīsa dzinumus saņemdama kopā ar maigajām rokām

⁶⁵ Ἐσπερε πάντα φέρων ὅσα φαίνολις ἐσκέδασ' Ἀῶως, ἔφερεις ὄιν, φέρεις αἶγα, φέρεις ἄπυτ' μάτερι παῖδα. (Sapph. 104a)

Vakara [zvaigzne], nesot visu, cik vien ausma izkaisīja, tu nes aitu, tu nes kazu, tu atnes [atpakaļ] mātei bērnu.

⁶⁶ ἐνσδ[ύ]ων θρώσκοντ[ε]ς ἐπ' ἄκρα νάων π[ι]ήλοθεν λάμπροι πρό[τον ὄν]τρ[έχο]ντες ἀργαλέα δ' ἐν νύκτι φ[ί]λος φέροντες νᾶϊ μ[ε]λαίνας (Alc. 34.9-12)

lecot uz labi ēvelēto kuģu smailēm/virsotnēm, no tāluma mirdzoši, skrienot gar brasēm un nesot grūtājā naktī gaismu melnajam kuģim

jo Semeles un Zeva dēls rūpju aizdzenošo vīnu
iedeva cilvēkiem. **Ielej, sajaucis** vienu un divus,
līdz malai pilnus, viens kauss lai grūž otru.

Ar leksēmu ἔγχεε (Alc. 346.4) izskan pavēle vai aicinājums – *ielej!*, kam seko arī iepriekšējās kustības, vīna samaisīšanas, raksturojums κέρναις ἕνα καὶ δύο (Alc. 346.4) (sajaucis vienu un divus). Aicinājums uz maisīšanas, jaukšanas kustību izskan arī ἐν δὲ κέρνατε τὸ μελιάδεος ὅττι τάχιστα / κράτηρα (Alc. 367.2-3) (**sajauciet** visātrāk maisāmajā traukā *medussaldo* [vīnu - K.N.]). Lai gan atsaucēs Sapfo fragmentos atšķirībā no Alkaja uz vīnu vispār un vīna liešanu ir retas, tās tomēr nav vispār neesošas, par ko liecina 141. fragments⁶⁷, kur iespējams novērot verbus οἴνοχοεύω (**liet vīnu**) aorista indikatīvā εἰνοχόησε (Sapph. 141.3) un κεράννουμι (**jaukt, maisīt**) pluskvamperfekta formā ἐκέκρατο (Sapph. 141.2)⁶⁸.

Taču Alkajs izmanto verbu χέω (*liet*) ne tikai tēmās par dzīrēm, kā to rāda καὶ δὲ χευάτω μύρον ἄδν κατ τὸ / στήθεος ἄμμι (Alc. 362.3-4) (**lai uzlej** saldās smaržas pāri *mūsu krūtīm*) un κατ τὰς πόλλα π[αθοίσας κεφάλας χεε μοι μύρον / καὶ κατ τὸ πολ[ίω στήθεος (Alc. 50.1-2) (*pār daudz cietušo galvu leļ man smaržas un pār sirmajām krūtīm*), kur vērojams arī kustības ceļš – *pāri krūtīm, pār galvu*.

Jau iepriekš apskatītajā Alkaja 346. fragmentā⁶⁹ vērojams verbs ὠθέω (**grūst, stumt**), ko šajā gadījumā varētu uzskatīt par iekšējās kustības verbu, jo tēlota mijiedarbība starp diviem priekšmetiem bez konkrētas pārvietošanās, proti, kustība, kad viens kauss stumj otru, izsaka kausu nomaiņu; tādā ziņā var arī pieņemt, ka liriskais tēls aicina citus pēc viena kausa sajaucšanas ņemt nākamo.

Sapfo vērojamas arī kustības ar citām ķermeņa daļām, piemēram, verbs νεύω (**pamāt**) izsaka kustību ar galvu vārsnā ὡς εἶπ· ἀντὰρ ἔνευ]σε θεῶν μακάρων πάτηρ (Sapph.

⁶⁷ *The Newest Sappho: P. Sapph. Obbink and P. GC Inv. 105, Frs. 1-4: Studies in Archaic and Classical Greek Song, Vol. 2* (ed. A. Bierl, A. Lardinois). Leiden & Boston: Brill, 2016, p.221.

⁶⁸ κῆ δ' ἀμβροσίας μὲν / κράτηρ ἐκέκρατ', / Ἑρμαίς δ' ἔλων ὄλπιν θεοῖσ' εἰνοχόησε (Sapph. 141.1-3) (*tur ambrosijas maisāmais trauks bija samaisīts, Hermejs, satverdams krūku, izlēja vīnu dieviem*)

⁶⁹ καὶ δ' ἄερρε κυλίχνας μεγάλας, ἄϊτα, ποικίλαις
οἶνον γὰρ Σεμέλας καὶ Δίος υἱὸς λαθικάδεα
ἀνθρώποισιν ἔδωκ'. ἔγχεε κέρναις ἕνα καὶ δύο
πλήγαις κακ κεφάλας, <ἀ> δ' ἀτέρα τὰν ἀτέρα κύλιξ
ὠθήτω
(Alc. 346.2-6)

kausus lielus, raibus, jaunieti, nocel
jo Semeles un Zeva dēls rūpju aizdzenošo vīnu
iedeva cilvēkiem. Ielej, sajaucis vienu un divus
līdz malai pilnus, viens kauss lai grūž otru.

44A.8) (*tā viņa teica, un svētlaimīgo dievu tēvs pamāja [ar galvu - K.N.]*), bet fragmentā ἔγω δ' ἐπὶ μολθάκαν / τύλαν <κα>σπολέω μέλεα (Sapph. 46.1-2) (*un es nolaidīšu locekļus uz mīksta spilvena*) vērojams verbs **καταστέλλω (nolaist)**, kas raksturo ķermeņa locekļu, līdz ar to visa ķermeņa kustību uz leju, kas varētu būt apsēšanās vai apgulšanās. Ķermeņa atslābināšana vērojama arī vārsnā ταῖσι <δὲ> ψῦχος μὲν ἔγεντ' ὁ θυμός, / πὰρ δ' ἴεισι τὰ πτέρω (Sapph. 42) (*viņiem sirds kļūva auksta, un viņi nolaiž spārnus*), kur redzams verbs **ἴημι (izlaist, nolaist, atbrīvot)**.

Lēkšanas kustība, kas drīzāk uztverama kā stāvokļa maiņa, tātad iekšējā kustība, nevis pārvietošanās, parādās gan Sapfo, gan Alkajam. Verbs **ἀνορούω (lēkt augšup)** vērojams ὄτραλέως δ' ἀνόρουσε πάτ[η]ρ φίλος (Sapph. 44.11) (*un žigli mīļais tēvs palēcās*), izsakot vertikālu kustību, tāpat arī verbs **θρόσκω (lēkt)** Alkaja fragmentā⁷⁰.

Kustība, kas notiek dabā, jo īpaši novērojama Sapfo. Verbs **αἰθύσσω** saprotams ar nozīmi **drebēt**, atklājot koka lapu kustēšanos, iespējams, vēja ietekmē:

ἐν δ' ὕδωρ ψῦχρον κελάδει δι' ὕσδων

μαλίνων, βρόδοισι δὲ παῖς ὁ χῶρος

ἐσκίαστ', αἰθυσομένων δὲ φύλλων

κῶμα κατέρρει

(Sapph. 2.5-8)

tur auksts ūdens čalo caur ābeļu zariem,

visa vieta ir apēnota no rozēm,

un, kamēr lapas dreb,

noplūst snaviens

Verbs **θάλλω (plaukt, augt)** vērojams perfekta formā, raksturojot notikušu kustību. 2. fragmentā⁷¹ kustības subjekts ir pļava, taču redzams ka īstais kustības subjekts ir pavasara ziedi. Līdzīgi arī fragmentā **τεθά-** / **λαισι** δὲ βρόδα κάπαλ' ἄν- / **θρυσκα** καὶ μελίλωτος

⁷⁰ εὐσδ[ύγ]ων θρόσκοντ[ες ἐπ'] ἄκρα νάων
πήλοθεν λάμπροι πρό[τον ὄν]τ[ρέχο]ντες
ἀργαλέα δ' ἐν νύκτι φ[άος φέ]ροντες
ναῖ μ[ε]λαίναι
(Alc. 34.9-12)

*lecot uz labi ēvelēto kuģu smailēm,
no tāluma mirdzoši, skrienot gar brasēm
un nesot grūtājā naktī gaismu
melnajam kuģim*

⁷¹ ἐν δὲ λείμων ἰππόβοτος τέθαλεν / ἠρίνοισιν ἄνθεισιν, αἱ δ' ἄηται / μέλλιχα πνέοισιν (Sapph. 2.9-11)
(*tur zirgu ganīta pļava ir saplaukusi ar pavasara ziediem un maigi vēji pūš*)

ἀνθεμώδης (Sapph. 96.12-14) (*ir uzplaukušas rozes un maigas kārveles, un ziedošs amoliņš*).

Tāpat, aplūkojot dzīvās dabas kustību, Sapfo atrodams verbs **φύω (augt)** fragmentā *χρύσειοι δ' ἐρέβινθοι ἐπ' αἰόνων ἐφύονται* (Sapph. 143) (*zeltaini aunazirņi auga uz krastiem*).

Verbs, kas sastopams abiem autoriem, raksturojot dabas iekšējo kustību, ir **δινεύω (virpuļot, griezties)**, turklāt participu formā. Sapfo 1. fragmentā⁷² tēlota putnu spārnu kustība – *spārnus virpuļodami* vai *spārnus griezdami* (*δίννεντες πτέρ'*) (Sapph. 1.11), savukārt Alkaja gadījumā verbs izmantots, raksturojot pazemes ciešanu upes Aheronas kustību, dēvējot to par *virpuļojošo Aheronu* (*διννάεντ' Ἀχέροντα*) divreiz 38A. fragmentā⁷³.

4.3. Pārnestās nozīmes kustības verbi

Kustības verbi pārnestā nozīmē vērojami gan Alkaja, gan Sapfo fragmentos, tie pārsvarā nepārklājas un metaforiskā nozīmē sastopami vienreiz, taču katram autoram raksturīgi noteikti motīvi, kuros atklājas kustības verbu funkcija, lai runātu par citām parādībām.

Viens no **Sapfo** tekstu būtiskākajiem elementiem ir tas, kā “viņas leksika saskaņojas ar viņas stāstījumu jutekliskumu un jūtīgumu”⁷⁴, dotajos fragmentos, kurus saista mīlestības un Erola tēma, to var īpaši novērot. Tiek izmantoti kustības verbi, lai atklātu mīlestības izpausmes un ietekmi uz cilvēku:

ὄλβιε γάμβρε, σοὶ μὲν δὴ γάμος ὡς ἄραο

⁷² [...] κάλοι δέ σ' ἄγον
ὠκεες στρουθοὶ περι γὰς μελαίνας
πύκνα δίννεντες πτέρ' ἀπ' ὠράνωϊθε-
ρος διὰ μέσσω

αἶψα δ' ἐξίκοντο [...]

(Sapph. 1.9-13)

[...] skaisti, žigli zvirbuļi tevi nesa

pār melno zemi,

ātros spārnus **virpuļodami**, no debesu ētera

cauri vidējam [gaisam – K.N.],

un tūliņ viņi ieradās [...]

⁷³ πῶνε [καὶ μέθν' ὦ] Μελάνιππ' ἄμ' ἔμοι' τί [φαῖς

ὄταμει[. . .] διννάεντ' Ἀχέροντα μέγ[αν πόρον

ζάβαι[ς ἀ]ελίω κόθαρον φάος [ἄψερον

ὄψεσθ'; ἀλλ' ἄγι μὴ μεγάλων ἐπιβάλλεο·

(Alc. 38A.1-4)

Dzer un piedzeries, Melanip, ar mani. Ko, domā,

ka, **virpuļojošās** Aheronas dižo braslu

pārgājis, tu saules skaidro gaismu atkal

redzēsi;

ἀλλὰ καὶ πολὺδρις ἔων ὑπὰ κᾶρι [δῖς / διννάεντ' Ἀχέροντ' ἐπέραϊσε [...]] (Alc. 38A.7-8) (*bet arī būdams zinātājs divreiz nāves dēļ virpuļojošo Aherontu šķērsoja*)

⁷⁴ Gerber D. E. *Op.cit.*, 168.lpp.

ἐκτετέλεστ', ἔχῃς δὲ πάρθενον τὰντ ἄραο . . .
σοὶ χάριεν μὲν εἶδος, ὄππατα δ' . . .
μέλλιχ', ἔρος δ' ἐπ' ἰμέρτωι **κέχυται** προσώπωι
. . . τετίμακ' ἔξοχά σ' Ἀφροδίτα

(Sapph. 112)

*Laimīgais līgavaini, tev laulība, kā lūdzi,
ir piepildīta, tev ir meitene, kuru tu lūdzi ...
Tev daiļš ir izskats, acis ...
maigas, mīlestība **ir izlijusi** pāri mīļotajai sejai
... Afrodīte tevi ir ievērojami pagodinājusi*

Izmantojot verbu **χέω** (**plūst, līti**) perfekta indikatīvā **κέχυται** (Sapph. 112.4) (*ir izlijusi*) tēlota mīlestības (ἔρος) (Sapph. 112.4) kustība, kas notikusi *pāri mīļotajai sejai* (ἐπ' ἰμέρτωι προσώπωι) (Sapph. 112.4). Literatūrā fragmenta 3.-5. vārsmu uzskata par līgavaiņa uzrunu līgavai, viņu apbrīnojot⁷⁵. Tā kā kustības subjekts ir mīlestība, kustība varētu raksturot līgavu, kura atrodas mīlestības ietekmē, līdz ar to arī viņas izskats ir izmainījies, viņa kļuvusi skaistāka, kā tas bieži dzirdams, ka iemīlējies cilvēks ir skaistāks cilvēks.

Mīlestība vai iekāre kustībā tēlota 22. fragmentā, kur liriskā persona uzrunā kādu Abantīdu (Ἀβανθί) (Sapph. 22.10), lai viņa dzied par Gongulu (Γογγύλαν):

[..] ἄς σε δηῦτε πόθος τ . [
ἀμφιπόταται
τὰν κάλαν· ἀ γὰρ κατάγωγις αὐτα[ς σ'
ἐπτόαισ' ἴδοισαν [..]

(Sapph. 22.11-14)

*līdz kamēr tevi iekāre
aplido,
skaisto, jo viņas kleita tevi
aizrauj, [kad to biji - K.N.] ieraudzījusi*

Subjekts πόθος (*iekāre, mīlestība*) (Sapph. 22.11) saistās ar verbu **ἀμφιποτάομαι** (**lidot apkārt**), izsakot, iespējams, mīlestības vai iekāres klātesamību, kad cilvēks ierauga kādu sev iemīļotu personu.

⁷⁵ Wilson L. H. *Sappho's Sweetbitter Songs*. London: Routledge, 2013, p.148.

Citādas mīlestības izpausmes parādās 47. un 130. fragmentā, kur parādās mīlestības ietekme fiziskā līmenī, piemēram:

Ἔρος δηῦτέ μ' ὁ λυσιμέλης δόνει,

γλυκύπικρον ἀμάχανον ὄρπετον

(Sapph. 130)

*Locekļus slābinošā mīlestība atkal mani **krata**,*

saldrūgtā, neatvairāmā čūska

Vērojams kustības verbs **δονέω (kratīt, purināt)** prēzenta indikatīva formā *δόνει* (Sapph. 130.1) (*krata*) ar objektu *με* (Sapph. 130.1) (*mani*). Subjekts ir mīlestība, kas turklāt salīdzināta vai identificēta ar čūsku, kas ir *λυσιμέλης* (Sapph. 130.1) (*locekļus slābinošā*), *γλυκύπικρον* (Sapph. 130.2) (*saldrūgtā*) un *ἀμάχανον* (Sapph. 130.2) (*neatvairāmā*). Tas varētu norādīt, ka šīs sajūtas ir reizē baudāmas un patīkamas, reizē sarežģītas un baisas. Pati *kratīšanas* kustība parāda, kā mīlestība, kas ir emocionāla parādība cilvēka prātā, spēj izpausties arī fiziskā veidā. Līdzīga situācija vērojama 47. fragmentā⁷⁶, kur verbs **τινάσσω (kratīt, vicināt, purināt)** aorista indikatīvā *ἐτίναξε* (Sapph. 47.1) (*sapurināja*) parāda, kā mīlestība (*ἔρος*) (Sapph. 47.1) kustina cilvēka sirdi vai prātu (*φρένας*) (Sapph. 47.2), kas varētu nozīmēt, ka iemīlēšanas sajūta ir tik spēcīga un negaidīta, ka sirds un prāts ir satraukts un iespaidots no šīm emocijām.

Savukārt 44A fragmentā, kurā stāstīts par jaunavu dievieti Artemīdu, izmantots verbs **πιλνάω (tuvoties)** un minēts, ka *κίηναι λυσιμέλης*] *Ἔρος οὐδάμα πίλναται* (Sapph. 44A.11) (*locekļus slābinošā Mīlestība nekad viņai netuvojas*).

Runājot par šiem fragmentiem, kur kustības subjekts ir mīlestība, jāsaprot, ka mūsdienās nepieciešams “šādas vārsmas tulkot saskaņā ar mūsu psiholoģiju un izskaidrot antropomorfisko Erotu kā psihisku spēku”⁷⁷, bet Sapfo šīs mīlestības spēks ir cieši saistīts ar dievību Erotu, tādēļ *ἔρος* iespējams saprast arī kā *Erots*. Tādējādi kustība šķiet no vienas puses reāla, ja tiek iedomāts dievs, kurš veic šīs darbības, taču, ņemot vērā, ka dzejas tematika balstās mīlestības jūtu tēlojumā, darba autore uzskata, ka kustības verbi šajos kontekstos jāuztver metaforiskā nozīmē.

Turpinot mīlestības tēmu, kas atspoguļojas Sapfo lirikā, zināms ir 31. fragments, kur raksturotas fiziskas izjūtas, izmantojot kustības verbu, piemēram, [...] *λέπτον / δ' αὖτικα χρωῖ πῦρ ὑπαδεδρόμηκεν* (Sapph. 31.9-10) (*un tūliņ ādai smalka uguns **paskrēja apakšā***).

⁷⁶ *Ἔρος δ' ἐτίναξέ μοι / φρένας, ὡς ἄνεμος κὰτ ὄρος δρύσιν ἐμπέτων* (Sapph. 47) (*Mīlestība sapurināja man sirdi kā vējš lejup no kalna uzkrītot ozolkokiem*)

⁷⁷ Greene E. *Reading Sappho: Contemporary Approaches*. Berkeley: University of California Press, 1996, p.59.

Vērojams prefilsēts verbs *ὑποδρομέω* jeb *ὑποτρέχω* (*skriet apakšā*) perfekta indikatīvā *ὑπαδεδρόμηκεν* (*ir paskrējis apakšā*), kas raksturo uguns kustību zem ādas, ko varētu saprast kā karstumu, kas pēkšņi pārņem cilvēka ķermeni kādu emociju rezultātā.

Sapfo tekstos vērojamas arī negatīvas emocijas, kas izteiktas ar kustības verbu palīdzību, piemēram:

σκιδναμένας ἐν στήθεσιν ὄργας
πεφύλαχθαι γλῶσσαν μαψυλάκαν
(Sapph. 158)

Kad dusmas izkaisās krūtīs,
sargies no bezjēdzīgi rejšās mēles

Dusmu rašanās raksturota ar verbu *σκίδνημι*, kas ir paralēls verbam *σκεδάννυμι* (*izkaisīt, izklīst, izklīdināt*), turklāt vērojama arī kustības izplatība *krūtīs* (*ἐν στήθεσιν*) (Sapph. 158.1), kas norāda it kā fizisku sajūtu šādas emocijas iespaidā, tai pat laikā drīzāk tēlo dusmu rašanos vispār, iespējams, to pakāpenisku pieaugšanu, ņemot vērā verba specifiku. Citā fragmentā izmantots verbs *κυκάω* (*jaukt, maisīt*), veidojot metaforisku izteicienu *αἰ [..] / καὶ μὴ τί τ' εἴτην γλῶσσο' ἐκύκα κάκον* (Sapph. 137.3-4) (*ja [..] mēle nesajauktu teikt kaut ko sliktu*), kas būtībā izsaka kaut kā sliktu neteikšanu, bet šī kustība piedēvēta cilvēka mēlei.

Kustības verbi ne vienmēr izsaka konkrētas cilvēka emocijas, bet parādās arī kontekstos, kur svarīgi liriskās personas pārdzīvojumi vai novērojumi. Piemēram, 138. fragmentā tēlota maza aina, kur uzrunāts skaists vīrietis:

στᾶθι τᾶντα φίλος
καὶ τὰν ἐπ' ὄσσοισ' ὀμπέτασον χάριν
(Sapph. 138)

Stāvi iepretim, dārgais,
un izklāj skaistumu pār acīm

Lai atklātu skaistuma klātbūtni, izmantots prefiksēts verbs *ἀναπετάννυμι* (*izklāt, atvērt*) aorista imperatīvā *ὀμπέτασον* (*izklāj!*) (ar prefiksu *ἀνά* jeb *ὄν* aioliskā formā), parādot skaistuma kustību pār acīm (*ἐπ' ὄσσοισ'*) (Sapph. 138.2). Lai gan izmantots kustības verbs un vērojams kustības ceļš, kustība patiesībā šķiet ļoti attālināta – skaidrs, ka vīrietis ir skaists, un, lai to ieraudzītu liriskā varone ar savām acīm, viņam tikai jānostājas pretim. Sarežģītāk ir izprast, kādu niansi dod verba prefikss, jo kustība uz augšu šajā gadījumā nav īpaši novērojama; iespējams, tas dod verbam spēcinošu nozīmes niansi, ņemot vērā arī to, ka verbs izmantots imperatīvā.

Savukārt 37. fragmentā tiek vēstīts par cilvēka dvēseles stāvokli ar kustības tēlojumu:

κατ ἔμον στάλαχμον
τὸν δ' ἐπιπλάζοντ' ἄνεμοι φέροιεν
καὶ μελέδωναι.

(Sapph. 37)

caur manām sāpēm
lai vēji un skumjas **nes** to,
kas pārmet [man - K.N.].

Poētiskā fragmentā, kur kustības subjekti ir vēji (ἄνεμοι) (Sapph. 37.2) un skumjas (μελέδωναι) (Sapph. 37.3), tāpat dabas parādība un emocionāls stāvoklis, verbs φέρω (**nest**) prēzenta optatīvā φέροιεν (*lai nes*) atklāj kāda cilvēka virzību līdz ar tiem. Vērojams arī kustības ceļš, kas ir tikpat metaforisks – κατ ἔμον στάλαχμον (Sapph. 37.1) (*caur manām sāpēm*). Šķiet, ka fragments saprotams šādi: kāds ar pārmetumiem sāpinājis lirisko tēlu, tādēļ liriskais tēls vēlas redzēt šo cilvēku līdzīgās sāpēs, lai arī viņš izcieš skumjas.

Saistībā ar skumju tematiku Sapfo vērojami arī divi kustības verbi, kas izsaka kustību ar rokām – κατατύπτω (**sist, dauzīt**) un κατερείκω (**plēst**):

καθνάσκει, Κυθέρη', ἄβρος Ἄδωνις· τί κε θεῖμεν;
καττύπτεισθε, κόραι, καὶ κατερείκεσθε κίθωνας.

(Sapph. 140a)

Kitereja, smalkais Adonīds mirst, ko lai mēs darām?
sītiēt krūtīs, meitenes, un plēsiēt hitonus.

Turklāt κατατύπτω (**sist, dauzīt**) parādās mediālajā daudzskaitļa 2. personas prēzenta imperatīva formā καττύπτεισθε (Sapph. 140a.2) (*sītiēt krūtīs*), kas tādā gadījumā liecina par konkrētu kustību – *dauzīt, sist krūtīs*. Tāpat arī otrs verbs formā κατερείκεσθε (Sapph. 140a.2) (**plēsiēt**) mediālajā formā liecina par kustību – drēbju plēšanu. Kontekstā vērojams, kas sievietes izrāda savas sāras ar šādām kustībām, jo skumst par Adonīda nāvi (iespējams, tēloti Adonīda svētki), un šīs kustības tādējādi tiek uzskatītas par skumju pazīmi.

131. fragmentā tiek vēstīts par cilvēku aiziešanu ar Ἄθλι, σοὶ δ' ἔμεθεν μὲν ἀπήχθετο / φροντίσδην, ἐπὶ δ' Ἀνδρομέδαν πότῃ (Sapph. 131) (*Atīd, par mani tev ir apnicis domāt, pie Andromēdas tu aizlido*). Vērojams verbs ποτάομαι (**lido**) prēzenta vienskaitļa 2. personā πότῃ (*tu lido*), kas, domājams, vienkārši izsaka Atīdas aiziešanu no liriskās varones pie kādas citas, Andromēdas. Šāds kustības verbs ar lidošanas nozīmi, iespējams, norāda uz ceļa tālumu

vai kustības intensitāti – tā nav vienkārša aiziešana. Vēl, runājot par liriskās varones domu stāvokli, jāmin fragments, kur vienviet vērojami verbi *λείπω (aiziet, pamest)*, *ἀποίχομαι (būt aizgājušam)*, *ἤκω (būt atnākušam)*:

παρθενία, παρθενία, ποῖ με λίποις' ἀποίχη;

οὐκέτι ἤξω πρὸς σέ, οὐκέτι ἤξω.

(Sapph. 114)

Jaunavība, jaunavība, kur tu esi aizgājusi, mani pametusi?

Vairs es neatnākšu pie tevis, vairs es neatnākšu.

No vienas puses verbi *ἀποίχομαι (būt aizgājušam)* un *ἤκω (būt atnākušam)* izsaka jau statisku stāvokli, proti, *kāds aizgāja un tagad ir prom* un *kāds atnāca un tagad ir šeit*, bet kontekstā, autore prāt, drīzāk atklājas tieši kustības nozīme, proti, *jaunavība aizgāja (pagātnē) un vairs nenāks atpakaļ (nākotnē)*, turklāt šie verbi izceļas kā antonīmi. Caur sarunu ar nevainību (*παρθενία*) (Sapph. 114.1) un kustības tēlojumu sieviete atceras pagātņi, kad vēl bija šķīsta.

Vēl jāmin divi fragmenti, kas demonstrē tipisku kustības verba *ἔρχομαι (iet, nākt)* izmantojumu, lai runātu par citām parādībām. Pirmkārt, tas ir laika ritums:

norietῆjis μὲν ἃ σελάννα

καὶ Πληϊάδες· μέσαι δὲ

νύκτες, παρὰ δ' ἔρχετ' ὄρα,

ἔγω δὲ μόνα κατεύδω.

(Sapph. 168b)

nogrimis ir mēness

un Pleiadas, nakts vidus,

laiks iet garām,

un es guļu viena.

Otrkārt, tās ir ar saziņu saistītas parādības, kā *φάμα δ' ἦλθε κατὰ πτόλιν εὐρύχορον φίλοις* (Sapph. 44.12) (*un ziņa aizgāja [pie/līdz] draugiem viscaur plašajai pilsētai*).

Kā pēdējie jāmin Sapfo pārnestās nozīmes kustības fragmenti, kas uzbur noteiktu izjūtu ainu. Vērojams, ka Sapfo ar savas dzejas “leksiku, vai nu izmantotu aprakstos par iekāri, vai par citām tēmām, bez piepūles izraisa izjūtas”⁷⁸, šajos piemēros redzams, kā tas parādās fragmentos par citām tēmām, piemēram, *αὔλος δ' ἄδυ[μ]έλης [κίθαρίς] τ' ὄνεμίγνυ[το] / καὶ ψ[ό]φο[ς κ]ροτάλλ[ων] [..]* (Sapph. 44.24-25) (*saldi skanošā stabule sajaucās ar kitāru un*

⁷⁸ Gerber D. E. *Op.cit.*, 168.lpp.

kastaņešu skaņa). Vērojams prefiksēts verbs *ἀναμείγνυμι* (*sajaukt, samaisīt kopā*), kas izmantots, runājot par kustību starp skaņām, ko izdod mūzikas instrumenti. Reāli šo kustību nav iespējams novērot, taču Sapfo uzbur ainu, kuru var iedomāties pilnu mūzikas skaņām. Tāpat vērojama vārsmā, kas raksturo smaržu kustību. To arī nav iespējams novērot vai sajūst, tikai sasmaržot: *μύρρα καὶ κασία λίβανός τ' ὄνεμείχνυτο* (Sapph. 44.30) (*mirra un kasija, un vīraks sajaucās*). Mierpilnu ainu var vērot 2. fragmentā⁷⁹. Vērojams verbs *καταρρέω* (*plūst, tecēt lejup*), un kustības subjekts ir *dziļš miegs* (*κῶμα*) (Sapph. 2.8), būtībā kustība izsaka vienkārši miega parādīšanos, taču kustības verbs uzbur ainu, kurā var iztēloties pakāpenisku kustību, kā daba kļūst mierpilna.

Pievēršoties **Alkaja pārnestās nozīmes kustības fragmentiem**, arī viņa tekstos atrodama mīlestības tēma, piemēram, vārsnās *φιλό[τας δ' ἔθαλε / Πήλεος καὶ Νηρείδων ἀρίστ[ας* (Alc. 42.10-11) (*Pēleja un no Nēreidām vislabākās mīlestība uzplauka*). Pakāpeniskas mīlestības parādīšanās raksturošanā starp vīrieti un sievieti izmantots verbs *θάλλω* (*ziedēt, plaukt, augt*). Mīlestības klātbūtne metaforiskā veidā izteikta arī ar *ἔπετον Κυπρογενήας παλάμαισιν* (Alc. 380) (*es iekritu Kiprā dzimušās plaukstās*), kur vērojams prefiksēts kustības verbs *ἐμπίπτω* (*iekrist*), norādot uz kustības galamērķi – Afrodītes, mīlestības dievietes, plaukstās.

Alkaja tekstos vērojami arī 3 fragmenti, kuros ar kustības verbiem raksturots prāta stāvoklis, piemēram, vārsnā *νόον δὲ φάντω πάμπαν ἀέρρει* (Alc. 363) (*viņš pavisam paceļ savu prātu*) vērojams verbs *ἀείρω* (*pacelt*), iespējams, izsakot liriskā tēla augstprātību un lepnumu. Vērojams arī verbs *αίρέω* (*grābt, tvert*) fragmentā *πάμπαν δὲ τύφως ἔκ ρ' ἔλετο φρένας* (Alc. 336) (*pavisam viesulis no viņa sagrāba prātu*), kur kustības subjekts ir *viesuļvētra* vai *viesulis* (*τύφως*) (Alc. 336). Šo metaforisko kustību varētu saprast kā izteicienu, kas izsaka, ka cilvēks ir sajucis prātā, traks. Savukārt viņa reibinošā ietekme uz cilvēku tēlota vārsnā *πε[δάσει] φρένας οἶνος [..]* (Alc. 358.3) (*vīns sasien prātu*) ar verbu *πεδάω* (*sasiet, savāžot*), kas arī saprotams pārnestā nozīmē, ka vīns iespaido cilvēka prāta norises.

⁷⁹ ἐν δ' ὕδαρ ψῦχρον κελάδει δι' ὕσδων
μαλίνων, βρόδοισι δὲ παῖς ὁ χῶρος
ἔσκιαστ', αἰθυσομένων δὲ φύλλων
κῶμα **κατέρρει**
(Sapph. 2.5-8)
*tur auksts ūdens čalo caur ābeļu zariem,
visa vieta ir apēnota no rozēm,
un, kamēr lapas dreb,
noplūst snaudīens*

Alkajs arī runā par cilvēku sajūtām, izmantojot kustību metaforiskā nozīmē, bet atšķirībā no Sapfo (atšķirības vērojamas arī dzejnieku tematiskajās līnijās) vērojams, ka Alkaja fragmentos atgadījumi ar liriskajiem tēliem ne vienmēr ir iekšēji, bet bieži arī ārēju apstākļu radīti, tamdēļ arī vērojami citādi verbi. Kustības verbs *ἔρχομαι (nākt)* redzams 42. fragmentā par mitoloģisku tēmu:

*ὡς λόγος, κάκων ἄλχος ἔννεκ' ἔργων
Περράμω καὶ παῖσι[ί ποτ', Ὡλεν', ἦλθεν
ἐκ σέθεν πίκρον, πύρι δ' ὤλεσε Ζεῦς
Ἴλιον ἴραν.
(Alc. 42.1-4)*

*Kā ir stāsts, ļaunu darbu dēļ rūgtas ciešanas
atnāca reiz Priamam un bērniem, Helena,
no tevis, un Zevs ar uguni iznīcināja
svēto Īliju.*

Kustības subjekts ir *rūgtas ciešanas (ἄλχος [..] πίκρον)* (Alc. 42.1-3), un kustības verbs izmantots, lai vienkārši atklāt to esamību traģiskā notikuma, Īlijas izpostīšanas, sakarā. Savukārt arī verbs *ἄγω (vest)* tiek izmantots, lai raksturotu kāda vainu postošu notikumu radīšanā, kā fragmentā *δάμων μὲν εἰς ἀνάταν ἄγων* (Alc. 70.12) (*vedot cilvēkus postā*). Vēl viens ārējās kustības verbs – *ἰκνέομαι (atnākt)* – parādās citā fragmentā, kur atklāts cilvēka dvēseles stāvoklis (interesanti, ka šajā 10B fragmentā liriskais tēls ir sievietē):

*ἐπί γὰρ πᾶρ]ος ἀνίατον [† ἰκνεῖται
ἐλάφω δὲ] βρόμος ἐν σ[τήθεσι φνίει φοβέροισιν
(Alc. 10B.4-5)*

*jo nedziedināms vājums atnāk uz [manis - K.N.]
un brieža brēciens aug bailīgajās krūtīs (sirdī)*

Nedziedināmā vājuma klātesamība sievietes sajūtas raksturot ar kustības verbu *atnāk (ἰκνεῖται)* (Alc. 10B.4), taču, tā kā fragments līdz galam nav skaidrs, darba autore pieļauj, ka verba nozīme drīzāk varētu būt *uznāk*, ja pieņem, ka prepozīcija *ἐπί* uztverama kā prefikss verbam *ἰκνεῖται*, līdz ar to *ἐπικνέομαι (uznāk, sasniedz)*.

Tāda negatīva emocija kā bailes savukārt 6. fragmentā tēlotas ar verbu *λαμβάνω (ņemt, tvert, grābt)*, tādējādi izsakot fizisko sajūtu, ko cilvēks izjūt, kad baidās: *καὶ μη τιν' ὄκνος*

μόλθ[ακος ἀμμέων / λάβη· [..] (Alc. 6.9-10) (*un lai nevienu no mums glēvas bailes nesagrābj*).

Līdzīgi kā Sapfo izmanto kustības verbu, lai uzburtu ainu, kurā svarīga nozīme skaņām, arī Alkajs skaņām piedēvē kustību, kā [..] οἰμώγα δ' [ἀπ]ύ τείχεος / ὄρωρε, κα]ι παίδων ἄϋτα / Δαρδάνι]ον πέδιον **κατῆχε** (Alc. 298.13-15) (*vaimanas ir pacēlušās no sienas, un bērnu kļiedzieni [uz - K.N.] dardaniešu līdzenumu nolaidās*). Šeit vērojami divi kustības verbi – ὄρνωμι (**pacelties**)⁸⁰ un **κατάγω** (**nolaisties**) –, kas ir pretstati, vaimanas kustās uz augšu, bet bērnu kļiedzieni uz leju. Protams, skaņu kustību nav iespējams novērot, taču šādā veidā Alkajs izsaka skaņu spēku fragmentā ar traģiskiem notikumiem. Skaņas kustība vērojama arī iepriekš minētajā 10B fragmentā⁸¹, kur izmantots verbs **φύω** (**augt**), lai raksturotu brēcienu (**βρόμος**) (Alc. 10B.5) pakāpenisko izplatību krūtīs vai pat sirdī (**ἐν στήθεσι**) (Alc. 10B.5). Fragments nav viegli izprotams. Iespējams, ar to izteiktas liriskā tēla, sievietes, pakāpeniski pieaugošās ciešanas. Arī verbs **χέω** (*līt, plūst*) prefiksētā formā **καταχέω** (**līt pār, līt uz leju**) raksturo skaņas kustību fragmentā **περύγων δ' ὕπα / κακχέει λιγύραν <πύκνον> αἰοίδαν, <θέρως> ὄπποτα / φλόγιον** (Alc. 347(b).1-3) (*no spārnu apakšas dzidro dziesmu lej, kad karsta vasara*). Tā kā tiek uzskatīts, ka šis fragments, iespējams, ir saistīts ar Alkaja 347(a), kur pieminēta cikādes (**τέτιξ**) (Alc. 347(a).3) dziedāšana⁸², tad skaņa, kuras kustība *no spārnu apakšas* (**περύγων δ' ὕπα**) (Alc. 347(b).1) raksturota šeit, saistāma ar cikādi. Ar šo liešanas kustību, iespējams, izteikta tās īpašā skaņa.

Arī saistībā ar laika ritumu vērojama metaforiska kustība, izmantojot verbu **περιτέλλομαι** (**iet vai nākt apkārt, riņķīt**) fragmentos **τέγγε πλεύμονας οἴνω, τὸ γὰρ ἄστρον περιτέλλεται** (Alc. 347(a).1) (*Plaušas samitrini ar vīnu, jo zvaigzne iet riņķīt*) un **πώνωμεν, τὸ γὰρ ἄστρον περιτέλλεται** (Alc. 352) (*Dzersim, jo zvaigzne iet riņķīt*). Ar šo kustību izteikts laika ritums, kas atnes jaunu dienu.

⁸⁰ Šeit jāmin arī mazs Alkaja fragments, kur **ὄρνωμι** (**pacelties**) izmantots tipiskā pārnestā nozīmē, runājot par kaut kā uzsākšanos: **ὡς λόγος ἐκ πατέρων ὄρωρε** (Alc. 339) (*kā stāsts no tēviem ir cēlies*). Vērojams, ka tā nav reāla kustība, bet ar kustības verbu, kas izsaka kustības sākumu, turklāt vēl norādīts avots **ἐκ πατέρων** (Alc. 339) (*no tēviem*), raksturota stāstu, vārdu nodošana no paaudzes paaudzē.

⁸¹ **ἐπί γὰρ πᾶρ]ος ἀνιάτων [† ἰκνεῖται**
ἐλάφω δὲ] βρόμος ἐν σ[τήθεσι φνίει φοβέροισιν
(Alc. 10B.4-5)

*jo nedziedināms vājums atnāk uz [manis - K.N.]
un brieža brēciens aug bailīgajās krūtīs*

⁸² Alcaeus. *Greek Lyric: Sappho and Alcaeus* (ed., trans. D. A. Campbell). Vol. 1. Cambridge, MA & London: Harvard University Press, 1982, p.383.

Kā pēdējais jāmin fragments ἀλλὰ βραΐδίως πόσιν / ἔμβαις ἐπ' ὀρκίοισι (Alc. 129.22-23) (pārgalvīgi ar kājām **uzkāpis** uz zvērestiem), kur vērojams prefiksēts kustības verbs **ἐμβαίνω (uzkāpt)**, lai izteiktu zvērestu laušanu, neievērošanu.

SECINĀJUMI

1. Balstoties atziņās par kustību valodā, par kustību tiek definēta subjekta pārvietošanās telpā, taču tai pašā laikā arī subjekta ķermeņa vai to daļu stāvokļa maiņa, līdz ar to kustības verbs ir verbs, kas izsaka vai nu pārvietošanos (ārējo kustību), vai nu stāvokļa maiņu (iekšējo kustību). Iepazīstoties ar Alkaja un Sapfo oriģināltekstu materiālu, secināms, ka abu autoru tekstos sastopama gan ārējā kustība, gan iekšējā kustība. Turklāt kustības verbi sengrieķu arhaiskās lirikas valodā konkrētos kontekstos funkcionē arī pārnestā nozīmē, tādējādi kustības verbs ir tāds, kas var izteikt gan reālo, gan pārnestās nozīmes kustību.
2. Pētījuma rezultātā Alkaja tekstu fragmentos konstatētas 133 kustības verbu leksēmas 79 fragmentos, un leksēmu vidū ir 50 dažādi kustības verbi. No 133 leksēmām 62 leksēmas iespējams skatīt kontekstā, bet pārējā 71 leksēma ir nekontekstuāla. Sapfo tekstu fragmentos konstatētas 136 kustības verbu leksēmas 66 fragmentos, un leksēmu vidū ir 61 dažāds kustības verbs. No 136 leksēmām 85 leksēmas iespējams skatīt kontekstā, bet pārējā 51 leksēma ir nekontekstuāla.
3. Pēc Alkaja 62 kontekstuālo leksēmu analīzes fragmentos tiek secināts, ka, pirmkārt, 45 leksēmas izsaka reālo kustību, bet 17 leksēmas pārnestās nozīmes kustību, otrkārt, 38 izsaka ārējo kustību, bet 24 iekšējo kustību, treškārt, 8 izsaka piedzīvoto kustību, bet 54 novēroto kustību. Pēc Sapfo 85 kontekstuālo leksēmu analīzes fragmentos tiek secināts, ka, pirmkārt, 63 leksēmas izsaka reālo kustību, bet 22 pārnestās nozīmes kustību, otrkārt, 52 izsaka ārējo kustību, bet 33 iekšējo kustību, treškārt, 10 izsaka piedzīvoto kustību, bet 75 novēroto kustību.
4. Vērojot reālās kustības, ārējās kustības verbu esamību Alkaja un Sapfo fragmentos un pievēršoties verbiem, kas izteikti raksturo kustības ceļu, nozīmīgākās atziņas ir sekojošas. Abu autoru fragmentos visbiežāk vērojams verbs *ἔρχομαι* ar nozīmi *nākt*. Sapfo vienreiz vērojama nozīme *iet* un, lai gan epu un lirikas tradīcijā tas sastopams, šis ir tikai viens gadījums. Autoru atšķirība manāma tajā, ka Sapfo izmanto šo verbu vispārīgā kustības raksturojumā, savukārt Alkajam tas pārsvarā sasaistīts ar kustības avota, ceļa vai galamērķa norādēm. Verbs *στείχω* (*soļot, iet, nākt*) Sapfo fragmentos lietots specifiskā kontekstā, kad runa ir par precībām. Verbs *βαίνω* (*iet, soļot*) autoriem vairāk vērojams prefiksētās formās, izsakot uzkāpšanas, uziešanas vai pāriešanas kustību, turpretim *στειβω* (*mīt, spert soli*) abiem autoriem vērojams ar mīdīšanas, bradāšanas kustības nozīmi, vienmēr norādot arī objektu, kas tiek samīdīts. Verbi, kas izsaka kustības ātrumu,

kā *τρέχω* (*skriet*), *δρομάω* (*skriet*), parādās tikai Alkajam. Ja kustība piemīt ūdenim, tad dažādība vērojama Alkajam ar tādiem verbiem kā *ἐρεύγομαι* (*plūst*) un *κυλίνδω* (*velties*). Lidošanas kustības verbs *ποτάομαι* (*lidot*) abu gadījumos tiek izmantots saistībā ar nedzīvu, nevis dzīvu parādību kustību. Aplūkojot reālās kustības, ārējās kustības verbus, kas izsaka kustības galamērķi, Sapfo fragmenti uzrāda lielāku dažādību, piemēram, parādās tādi verbi kā *ἰκνέομαι* (*atnākt, ierasties, nonākt*), *διώκω* (*sekot, ķert*), *θηρεύω* (*medīt, dzīties pakaļ*), *ἰκάνω* (*nonākt*) un *ἐμπίπτω* (*iekrist, uzkrist*), Alkajam sastopami tikai divi pēdējie. Vērojot reālās kustības, ārējās kustības verbus, kas izsaka kustības avotu, secināms, ka Alkaja fragmentos jebkurš no verbiem ir sasaistīts ar norādi par vietu, kas izsaka kustības avotu vai ceļu, taču Sapfo verbi izsaka kustības avotu, tikai vispārīgā veidā.

5. Reālās kustības, iekšējās kustības verbu analīzes rezultātā nozīmīgākās atziņas ir sekojošas. Visbiežāk iekšējās kustības verbi izsaka kustību ar rokām, tad kustību ar visu ķermeni vai citu ķermeņa daļu. Raksturīgākās roku kustības ir tās, kas parādās kontekstos par ģērbšanos un rotāšanos, kā arī vīna liešanu, maisīšanu, tas vērojamas abiem autoriem. Īpaši Sapfo fragmentos vērojamas iekšējās kustības, kas notiek dabā, kā *θάλλω* (*plaukt, augt*) un *φύω* (*augt*), *δινεύω* (*virpuļot, griezties*) un *αἰθύσσω* (*drebēt*).
6. Pārnestās nozīmes kustības verbu analīzes rezultātā nozīmīgākās atziņas ir sekojošas. Abi autori izmanto ārējās kustības verbus, lai izteiktu laika ritumu (*περιτέλλομαι* (*iet vai nākt apkārt, riņķī*) un *ἔρχομαι* (*iet, nākt*)). Abu tekstos vērojama mīlestības rašanās un klātbūtnes izteikšana, taču Sapfo krietni vairāk. Viņas fragmentos sastopami verbi, piemēram, *χέω* (*plūst, līt*) un *ἀμφιποτάομαι* (*lidot apkārt*), izsakot mīlestības un iekāres patīkamās sajūtas, un verbi *δονέω* (*kratīt, purināt*) un *τινάσσω* (*kratīt, vicināt, purināt*), parādot arī mīlestības satraucošo, biedējošo pusi. Cilvēku citu emocionālo stāvokļu atainojums ar kustības verbiem ir raksturīgs Sapfo, piemēram, dusmu pakāpeniskā parādīšanās ar verbu *σκεδάννυμι* (*izkaisīt, izklīst, izklīdināt*), skumju un sēru stāvoklis ar verbiem *κατατύπτω* (*sist, dauzīt krūtis*) un *κατερείκω* (*plēst drēbes*). Salīdzinoši Alkajam negatīvi emocionāli stāvokļi un parādības konstatējamas vairāk, piemēram, ciešanas ar verbu *ἔρχομαι* (*nākt*), posts ar *ἄγω* (*vest*), vājums ar *ἰκνέομαι* (*atnākt*), bailes ar *λαμβάνω* (*ņemt, tvert, grābt*), kā arī negatīva emocionālā stāvokļa un notikumu izteikšana ar skaņu kustību, piemēram, vaimanas ar *ὄρνυμι* (*pacelties*), kļedzieni ar *κατάγω* (*nolaisties*), brēciens ar *φύω* (*augt*). Tikai Alkajam raksturīga kustība, kur

objekts ir prāts (*ἡ φρήν, ὁ νόος*), tādējādi izsakot cilvēka trakumu ar *αἰρέω* (*grābt, tvert*), vīna ietekmi ar *πεδάω* (*sasiet, savažot*) un augstprātību ar *ἀείρω* (*pacelt*).

7. Ņemot vērā, ka gan Alkajam, gan Sapfo pārnestās nozīmes kustība novērojama krietni mazāk par pusi (Alkajam 17 leksēmas no 62, Sapfo 22 leksēmas no 85), tas tomēr ir ievērojams skaits un nozīmīgs vērojums kustības verbu pētniecības kontekstā, jo parāda kustības verba funkcijas kalpot par pamatu, lai izteiktu citu parādību, esamību cilvēka apziņā 7., 6. gs. p.m.ē., turklāt vērojams, ka Alkajam un Sapfo ir gan kopīgas iezīmes, gan krasi atšķirīgas.
8. Kopumā bakalaura darba pētījuma ietvaros izskatīti 145 oriģināltekstu fragmenti, iztulkoti un analizēti citāti no 39 Sapfo un 34 Alkaja tekstu fragmentiem, caur leksēmu semantisku un morfoloģisku novērtējumu atklājot tādu kustības verbu klātesamību, kas lielākoties izsaka reālo kustību, kā arī ārējo kustību, taču ievērojamā skaitā arī pārnestās nozīmes kustību un iekšējo kustību.

Izmantotā literatūra un avoti

Antīkie avoti

1. Alcaeus. *Fragmenta* (ed. E.-M. Voigt). Amsterdam: Athenaeum – Polak & Van Gennepe, 1971.
2. Alcaeus. *Greek Lyric: Sappho and Alcaeus* (ed., trans. D. A. Campbell). Vol. 1. Cambridge, MA & London: Harvard University Press, 1982.
3. Sappho. *Fragmenta* (ed. E.-M. Voigt). Amsterdam: Athenaeum – Polak & Van Gennepe, 1971.
4. Sappho. *Greek Lyric: Sappho and Alcaeus* (ed., trans. D. A. Campbell). Vol. 1. Cambridge, MA & London: Harvard University Press, 1982.
5. Thesaurus Linguae Graecae. A Digital Library of Greek Literature. <http://stephanus.tlg.uci.edu> (skatīts 7.05.2018.).

Zinātniskā un teorētiskā literatūra

1. Adrados F. R. *A History of the Greek Language: From Its Origins to the Present*. Leiden & Boston: Brill, 2005.
2. Balode S. Verbs of motion with directional prepositions and prefixes in Xenophon's *Anabasis*. Lund: Centre for Languages and Literature, Lund University, 2011.
3. Blomberg J. *Motion in Language and Experience: Actual and Non-actual motion in Swedish, French and Thai*. Lund: Centre for Languages and Literature, Lund University, 2014.
4. Blomberg J., Zlatev J. Actual and non-actual motion: why experientialist semantics need phenomenology (and vice versa). *Phenomenology and the Cognitive Sciences*, 13(3), 2014, pp.395-418.
5. Bohnemeyer J., Enfield N. J., Essegbey J., Ibarretxe-Antunano I., Kita S., Lüpke F., Ameka F. K. Principles of Event Segmentation in Language: The Case of Motion Events. *Language*, 83(3), 2007, pp.495-532.
6. Broger A. *Das Epitheton bei Sappho und Alkaios: eine sprachwissenschaftliche Untersuchung*. Innsbruck: Institut für Sprachwissenschaft der Universität Innsbruck, 1996.
7. Campbell D. A. *Greek Lyric Poetry. A Selection of Early Greek Lyric, Elegiac, Iambic Poetry*. London: MacMillan & New York: St Martin's Press, 1976.
8. Ciocani V. E. *Virginity and Representation in the Greek Novel and Early Greek Poetry*. Toronto: University of Toronto, 2013.

9. De Pasquale N. The “Classical” way to encode motion. *Ancient Greek Linguistics. New Perspectives, Insights, and Approaches*. Berlin, Boston: De Gruyter, 2017, pp.679-694.
10. Forero-Álvarez R. El Dialecto Lesbio. *Byzantion Nea Hellás*, 27, 2008, pp.91-108.
11. Gerber D. E. *A Companion to the Greek Lyric Poets*. Leiden & New York & Köln: Brill, 1997.
12. Greene E. *Reading Sappho: Contemporary Approaches*. Berkeley: University of California Press, 1996.
https://tspace.library.utoronto.ca/bitstream/1807/43511/1/Ciocani_Vichi_E_201311_PhD_thesis.pdf (skatīts 4.05.2018.).
13. Huber J. *Motion and the English Verb: A Diachronic Study*. New York: Oxford University Press, 2017, pp.6-18.
14. Karali M. The use of the dialects in literature. *A History of Ancient Greek: From the Beginnings to Late Antiquity*. Cambridge: Cambridge University Press, 2007, pp.974-998.
15. Kirkwood G. M. *Early Greek Monody: The History of a Poetic Type*. Ithaca, NY & London: Cornell University Press, 1974.
16. Mani I., Pustejovsky J. Concepts of motion in language. *Interpreting Motion: Grounded Representations for Spatial Language*. Oxford: Oxford University Press, 2012, pp.30-53.
17. Nikitina T. Lexical splits in the encoding of motion events from Archaic to Classical Greek. *Variation and Change in the Encoding of Motion Events*. Amsterdam: John Benjamins Publishing, 2013, pp.185-202.
18. Sablayrolles P. The Semantics of Motion. *In Proceedings of the seventh conference on European chapter of the Association for Computational Linguistics*, 1995, pp.281-283.
19. Selimis S., Katis D. Motion Descriptions in English and Greek: A Cross-Typological Developmental Study of Conversations and Narratives. *Linguistik Online*, 42(2), 2013.
<https://bop.unibe.ch/linguistik-online/article/view/421/672> (skatīts 7.05.2018.).
20. Slobin D. I. The Many Ways to Search for a Frog: Linguistic Typology and the Expression of Motion Events. *Relating Events in Narrative, Volume 2: Typological and Contextual Perspectives*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum, 2004, pp.219-257.
21. Talmy L. *Toward a Cognitive Semantics*. Vol. 2: Typology and process in concept structuring. Cambridge, MA: MIT Press, 2000.
22. *The Newest Sappho: P. Sapph. Obbink and P. GC Inv. 105, Frs. 1-4: Studies in Archaic and Classical Greek Song, Vol. 2* (ed. A. Bierl, A. Lardinois). Leiden & Boston: Brill, 2016.

23. Tribulato O. *Literary Dialects. A Companion to the Ancient Greek Language*. Oxford: Wiley-Blackwell, 2010, p.394.
24. Wilson L. H. *Sappho's Sweetbitter Songs*. London: Routledge, 2013.

Uzziņu literatūra un vārdnīcas

1. *Angļu-latviešu vārdnīca*. Rīga: Izdevniecība "Avots", 2007.
2. *Latviešu literārās valodas vārdnīca*. Rīga: Apgāds "Zinātne", 1972-1996.
<http://tezaurs.lv/llvv/> (skatīts 7.05.2018.).
3. Lidell H. G., Scott R. *A Greek-English Lexicon*. Oxford: Clarendon Press, 1996.
4. *The Princeton Encyclopedia of Poetry and Poetics*. Princeton & Oxford: Princeton University Press, 2012.

Pielikumi

Pielikumu tabulu secības pamatā ir kustības verbi alfabēta secībā. Katram no tiem atbilst leksēma, kas atrodama noteiktā Alkaja vai Sapfo fragmentā, noteiktā vārsnā. Tālāk redzama arī kolonna, kurā norādīts, vai verbs analīzes gaitā skatīts kontekstā. Tai seko kolonnas, kurās kontekstuālajām leksēmām piedēvēti kustības parametri atbilstoši pētījumam: pirmkārt, reālā kustība vai pārnestās nozīmes kustība; otrkārt, ārējā kustība vai iekšējā kustība; treškārt, piedzīvotā kustība vai novērotā kustība.

1. pielikums. Kustības verbi Alkaja tekstos

1. Tabula Kustības verbi Alkaja tekstos

Fragments	Rinda	Leksēma	Verbs	Nozīme	Konteksts	Kustība					
						Reālā	Pārnestās nozīmes	Ārējā	Iekšējā	Piedzīvotā	Novērotā
70	12	ἄγων	ἄγω	vest	+		+	+			+
349(b)		ἄγην	ἄγω	vest	+	+		+			+
122	3	ἄγε	ἄγω	vest							
363	2	ἄερρει	ἀείρω	pacelt	+		+		+		+
115(b)	5	ἄεξ'	ἀέξω	pieaugt							
58	16	ἔλοντες	αἰρέω	tvert							
336		ἔλετο	αἰρέω	sagrābt	+		+		+		+
298	26	ἄϊξε	αἴσσω	mesties, šauties							
298	38	ἄϊξε	αἴσσω	mesties, šauties							
338	8	ἀμφιβάλων	ἀμφιβάλλω	aplīkt	+	+			+		+
116	6	οναέρραι	ἀναείρω	pacelt							
72	8	όνέτροπε	ἀνατρέπω	apgāzt							
34	10	όντρέχοντες	ἀνατρέχω	skriet	+	+		+			+
130b	8	ἀπελάμαι	ἀπελαύνω	braukt prom, padzīt	+	+		+		+	
44	7	ἄψαμένα	ἄπτω	satvert, pieskarties	+	+			+		+
259(a)	17	βεβάκαις'	βαίνω	iet							
140	12	βεβλήμεναι	βάλλω	mest	+	+			+		+
298	34	ἔβασκε	βάσκω	iet							
117	9	εβάστασδεν	βαστάζω	pacelt							
38a	3	ζάβαις	διαβαίνω	pāriet, šķērsot	+	+			+		+
261(b)	7	ζάεισαι	διάημι	pūst cauri							
38A	8	διννάεντ'	δινεύω	virpuļot	+	+			+		+
38A	2	διννάεντ'	δινεύω	virpuļot	+	+			+		+
119	15	δρόπωσιν	δρέπω	raut, plūkt, vākt							
6	8	δρόμωμεν	δρομάω	skriet, ātri kustēties	+	+			+		+
346	4	ἔγχεε	ἐγχείω	ieliet	+	+			+		+
117	27	ἐσβάλην	εἰσβάλλω	iemest							
112	16	ἐσφερέτω	εἰσφέρω	ienest							
296(b)	13	ἐξέφυγον	ἐκφεύγω	aizbēgt, izbēgt							
42	7	ἔλων	ἐλαύνω	braukt, vest	+	+			+		+
6	3	ἔμβα	ἐμβαίνω	ieiet, uziet	+	+			+		+
129	23	ἔμβαις	ἐμβαίνω	uzkāpt, bradāt	+		+		+		+
380		ἔπετον	ἐπίπτω	iekrist	+		+			+	
379		ἐνδυς	ἐνδύω	uzvilkt							
119	12	ἐνείκην	ἐνίημι	iesūtīt							
7	11	ἐξίεις	ἐξίημι	izmest, izsūtīt							
45	2	ἐξίησθ'	ἐξίημι	izplūst	+	+			+		+

1. Tabula Kustības verbi Alkaja tekstos

Fragments	Rinda	Leksēma	Verbs	Nozīme	Konteksts	Kustība					
						Reālā	Pārnestās nozīmes	Ārējā	Iekšējā	Piedzīvotā	Novērotā
130b	14	ἐπιβαίς	ἐπιβαίνω	uzkāpt, spert soļus	+	+		+		+	
347(b)	3	ἐπιπτάμενον	ἐπιπέτομαι	lidot pāri, lidot uz							
283	16	ἤριπεν	ἐρείπω	nokrita	+	+		+		+	
45	3	ἐρευγόμενος	ἐρεύγομαι	plūst	+	+		+		+	
296(b)	11	ἐπάερρον	ἔρρω	iet lēnām							
167	20	ἐρύσομεν	ἐρύω	vilkst							
34	6	ἔρχεσθ'	ἔρχομαι	nākt	+	+		+		+	
34a	9	ἔλθετε	ἔρχομαι	nākt							
42	2	ἦλθεν	ἔρχομαι	nākt	+		+			+	
43	3	ἦλθον	ἔρχομαι	nākt							
69	4	ἔλθην	ἔρχομαι	nākt	+	+		+		+	
296(a)	5	ἦλθον	ἔρχομαι	nākt					+		
298	16	ἦλθ'	ἔρχομαι	nākt	+	+		+		+	
340		ἔλθη	ἔρχομαι	nākt	+	+		+		+	
345	2	ἦλθον	ἔρχομαι	nākt	+	+		+		+	
350	1	ἦλθες	ἔρχομαι	nākt	+	+		+		+	
42	10	ἔθαλε	θάλλω	plaukt	+		+			+	
34	9	θρώσκοντες	θρώσκω	lēkt	+	+		+		+	
395		ἴκανε	ἰκάνω	nonākt	+	+		+		+	
10B	4	ἰκνείται	ἰκνέομαι	atnākt	+		+		+		
118		κατελκε	καθέλκω	vilkst lejā							
338	5	κάββαλλε	καταβάλλω	mest lejā	+	+		+		+	
298	15	κατήχε	κατάγω	nolaisties	+		+			+	
346	2	κάδ δ'αερρε	καταίρω	nocelt	+	+		+		+	
48	4	κατάγρει	καταίρω	mesties lejā							
130a	14	καπτέτων	καταπίπτω	nokrist							
36	14	κάκχεε	καταχέω	liet							
347(b)	2	κακχέει	καταχέω	nolīt	+		+		+	+	
346	4	κέρναις	κιρνάω	jaukt	+	+		+		+	
367		κέρνατε	κιρνάω	jaukt	+	+		+		+	
298	27	ἐκύκα	κυκάω	sajaukt, samaisīt							
208	2	κυλίνδεται	κυλίνδω	velties	+	+		+		+	
6	10	λάβη	λαμβάνω	ņemt, tvert	+		+			+	
36	9	λάμψεται	λαμβάνω	ņemt, tvert							
323		λάβοιεν	λαμβάνω	ņemt, tvert							
298	20	ἔλων	λάω	satvert, sagrābt	+	+		+		+	
117	11	ελείβετο	λείβω	liet, ļaut plūst							
34	1	λίποντες	λείπω	aiziet, atstāt	+	+		+		+	
34a	8	λίποντες	λείπω	aiziet, atstāt							
61	14	μάρψαι	μάρπτω	ķert							
76	15	μέμεικται	μείγνυμι	sajaukt, samaisīt							
75	11	πεδέτροπε	μετατρέπω	apgāzt							
206	2	ῶπασσε	ὀπάζω	sūtīt līdzī							
298	14	ὄρωρε	ὄρνυμι	pacelties	+		+			+	
298	39	ῶρσε	ὄρνυμι	pacelties							
339		ὄρωρε	ὄρνυμι	pacelties	+		+			+	
261(b)	8	ὄρχησθ'	ὄρχεομαι	dejoj							
445		παραβάλλεται	παραβάλλω	mest blakus							
358	3	πεδάσει	πεδάω	sasiet	+		+		+	+	
38a	8	ἐπέραισε	περάω	šķērsot	+	+		+		+	
119	9	περβέβηται	περιβαίνω	iet apkārt							
298	2	περβάλοντ'	περιβάλλω	mest apkārt							
298	6	παρπλέοντες	περιπλέω	kuģot, peldēt	+	+		+		+	
389		περιστείχειν	περιστείχω	iet apkārt							
143	8	περιστρέφιδ'	περιστρέφω	pagriezties, griezties							

1. Tabula Kustības verbi Alkaja tekstos

Fragments	Rinda	Leksēma	Verbs	Nozīme	Konteksts	Kustība					
						Reālā	Pārnestās nozīmes	Ārējā	Iekšējā	Piedzīvotā	Novērotā
347(a)	1	περιτέλλεται	περιτέλλομαι	iet riņķī	+		+	+			+
	352	περιτέλλεται	περιτέλλομαι	iet riņķī	+		+	+			+
	362	περθέτω	περιτίθημι	likt apkārt	+	+			+		+
	148	πλάσδομ'	πλάζω	klīst							
	385	κάπιπλεύσαις	πλέω	kuģot, peldēt							
	322	ποτέονται	ποτάομαι	lidot	+	+		+			+
	74	προίει	προίημι	sūfīt uz priekšu							
130b	18	πώλεντ'	πωλέομαι	iet, nākt bieži, staigāt	+	+		+			+
	388	σειών	σειώ	kraifīt							
	283	στείβοντο	στείβω	mīt, spert soli	+	+		+			+
	6	στείχει	στείχω	soļot, iet	+	+		+			+
	76	ἐσφάλημεν	σφάλλω	gāzt							
	58	τίθησιν	τίθημι	likt							
	58	τίθησθα	τίθημι	likt							
	255	ἐθήκατο	τίθημι	likt							
	70	τροπήν	τρέπω	griezties, griezt							
	249	τρέχειν	τρέχω	skriet							
	318	ὑπαδησάμενος	ὑπαδέω	uzvilkt							
	117	ὑπίης	ὑφίημι	atbrīvot							
	34	φέροντες	φέρω	nest	+	+			+		+
	37	φέρην	φέρω	nest							
	39	φέρεσθαι	φέρω	nest							
	41	φόρεντες	φέρω	nest							
	48	φέρεσθαι	φέρω	nest							
	48	φέροίτο	φέρω	nest							
	106	φέρην	φέρω	nest							
	117	φέρει (diehl)	φέρω	nest							
	132	φέροίτο	φέρω	nest							
	249	φέρ	φέρω	nest							
130b	9	φεύγων	φεύγω	bēgt	+	+		+			+
	131	φευγον	φεύγω	bēgt							
	421	πεφύγων	φεύγω	bēgt							
	143	φοίταις	φοιτάω	klīst							
	150	φοίταντες	φοιτάω	klīst							
	299	φοιτάι	φοιτάω	klīst							
	208	φορήμεθα	φορέω	nesāt līdzī	+	+		+			+
10b	5	φνίει	φύω	augt	+		+		+		+
	50	χεε	χέω	liet, ļaut plūst	+	+			+		+
	362	χενάτω	χέω	liet	+	+			+		+
	390	κέχυται	χέω	liet							
	346	ώθήτω	ώθέω	grūst	+	+			+		+

2. pielikums. Kustības verbi Sapfo tekstos

2. tabula. Kustības verbi Sapfo tekstos

Fragments	Rinda	Leksēma	Verbs	Nozīme	Konteksts	Kustība					
						Reālā	Pārnēstās nozīmes	Ārējā	Iekšējā	Piedzīvotā	Novērotā
1	9	ἄγον	ἄγω	vest, nest	+	+		+			+
1	19	ἄγην	ἄγω	vest, nest	+	+		+		+	
44	5	ἄγοισ'	ἄγω	vest, nest	+	+		+			+
169		ἀγαγοίην	ἄγω	vest, nest							
111	3	ἀέρρετε	ἀείρω	pacelt	+	+		+			+
2	7	αἰθυσσομένων	αἰθύσσω	drebēt	+	+		+			+
31	14	ἄγρει	αἰρέω	satvert	+	+			+		
2	13	ἐλοισα	αἰρέω	tvert							
149		κατάγρει	αἰρέω	tvert							
122		ἀμέργοισαν	ἀμέργω	plūkt, raut	+	+			+		+
21	7	ἀμφιβάσκει	ἀμφιβαίνω	iet apkārt							
22	12	ἀμφιπόταται	ἀμφιποτάομαι	lidot apkārt, aplidot	+	+	+				+
44	24	ὄνεμίνυτο	ἀναμείγνυμι	savest kopā, sajaukt	+	+		+			+
44	30	ὄνεμείχυντο	ἀναμείγνυμι	sajaukt	+	+		+			+
2	15	ὄμμεμείχμενον	ἀναμείγνυμι	sajaukt kopā							
138	2	ὄμπέτασον	ἀναπετάνυμι	izklāt	+	+	+				+
44	11	ἀνόρουσε	ἀνορούω	palēkties	+	+			+		+
114	1	ἀποίχη	ἀποίχομαι	aiziet prom	+	+	+				+
94	5	ἀπολιμπάνω	ἀπολείπω	aiziet, atstāt	+	+		+			+
27	10	ἀπιπτεμπε ?	ἀποπέμπω	aizsūfīt	+	+		+			+
17	20	ἀπίκεσθαι	ἀφικνέομαι	ierasties, atnākt							
16	9	ἔβα	βαίνω	iet	+	+		+			+
19	6	βαισα	βαίνω	iet							
94	17	ἔβαλες	βάλλω	mest	+	+			+		+
73	5	βαλλοι	βάλλω	mest							
99(a)	4	διακρέκην	διακρέκω	strinkšķināt (stīgas)							
96	15	ζαφοίταισ'	διαφοιτάω	klejot, iet šurpu turpu	+	+		+			+
1	11	δίννηντες	δινεύω	virpuļot, griezties	+	+			+		+
1	21	διώξει	διώκω	dzīties pakaļ, sekot	+	+		+			+
21	8	διώκων	διώκω	dzīties pakaļ, sekot							
130	1	δόνει	δονέω	krafit, purināt	+	+			+		+
70	3	εἴμι'	εἴμι	iet							
182		ιοίην	εἴμι	iet							
95	7	εἴσηλθ'	εἰσέρχομαι	ienākt							
111	5	εἰσέρχεται	εἰσέρχομαι	ienākt	+	+		+			+
55	4	ἐκπεποταμένα	ἐκποτάομαι	lidot, izlidot	+	+		+			+
99(a)	7	ἐλελίσδεταί	ἐλελίζω	griezties, drebēt							
57	3	ἔλκην	ἔλκω	vilkt	+	+			+		+
47	2	ἐμπέτων	ἐμπίπτω	izplatīties, nokrist	+	+		+			+
1	13	ἐξίκοντο	ἐξικνέομαι	nonākt, ierasties	+	+		+			+
99(b)	2	ἔπιθ'	ἐπιεμι	pieiet							
44	14	ἐπέβαινε	ἐπιβαίνω	uzkāpt	+	+		+			+
96	9, 10	ἐπίσχει	ἐπίσχω	izplesties	+	+		+			+
1	5	ἔλθ'	ἔρχομαι	nākt	+	+		+			+
1	8	ἦλθε	ἔρχομαι	nākt	+	+		+			+
1	25	ἔλθε	ἔρχομαι	nākt	+	+		+			+
15	12	ἦλθε	ἔρχομαι	nākt	+	+		+			+
44	2	ἦλθε	ἔρχομαι	nākt							
44	12	ἦλθε	ἔρχομαι	nākt	+	+		+			+
48	1	ἦλθε	ἔρχομαι	nākt	+	+		+			+
54	1	ἐλθόντ'	ἔρχομαι	nākt	+	+		+			+
94	7	ἔρχεο	ἔρχομαι	iet	+	+		+			+
96	18	ἔλθην	ἔρχομαι	nākt, iet							

2. tabula. Kustības verbi Sapfo tekstos

Fragments	Rinda	Leksēma	Verbs	Nozīme	Konteksts	Kustība					
						Reālā	Pārnestās nozīmes	Ārējā	Iekšējā	Piedzīvotā	Novērotā
168b		ἔρχετ'	ἔρχομαι	iet / nākt	+		+	+			+
105a	3	ἐπίκεισθαι	ἐφικνέομαι	aizsniegt	+	+			+		+
114	2	ἦξω	ἦκω	būt atnākušam	+		+	+			+
114	2	ἦξω	ἦκω	būt atnākušam	+		+	+			+
2	9	τέθαλεν	θάλλω	plaukt	+	+			+		+
73	8	θάλλει	θάλλω	ziedēt, plaukt							
96	12	τεθάλαισι	θάλλω	ziedēt, plaukt	+	+			+		+
44A	7	θηρεύουσ'	θηρεύω	ķert, medīt	+	+		+		+	
42	2	ἴησι	ἴημι	atbrīvot, atlaist	+	+			+		+
44	26	ἴκανε	ἴκάνω	nonākt	+	+		+			+
7	4	ἴκανήν	ἴκάνω	nonākt							
5	2	ἴκεσθαι	ἴκνέομαι	atnākt	+	+		+			+
62	10	ἴκεσθ'	ἴκνέομαι	atnākt							
96	37	ἴξομ	ἴκω	sasniegt, atnākt							
43	7	κατισδάνει	καθιζάνω	nosēsties							
94	2	κατελίμπανεν	καταλείπω	atstāt	+	+		+			+
2	8	κατέρρει	καταρρέω	noplūst, notecēt	+		+	+			+
105c	2	καταστείβοισι	καταστείβω	bradāt	+	+		+			+
46	2	κασπολέω	καταστέλλω	nolaist	+	+			+	+	
140a		κατιτύπτεισθε	κατατύπτω	dauzīt krūtis	+		+		+		+
31	13	κακχέεται	καταχέω	nolīt, noplūst	+	+		+		+	
140a		κατερείκεσθε	κατερείκω	plēst	+		+		+		+
141	2	ἐκέκρατ'	κεράννυμι	jaukt, maisīt	+	+			+		+
145		κίνη	κινέω	kustināt							
43	5	κλόνει	κλονέω	steigties							
102	1	κρέκην	κρέκω	aust, pīt							
137	4	ἐκύκα	κυκάω	maisīt, jaukt	+		+		+		+
22	10	λάβοισαν	λαμβάνω	ņemt, tvert							
21	11	λάβοισα	λαμβάνω	ņemt, tvert							
141	3	ἔλων	λάω	satvert, sagrābt	+	+			+		+
1	7	λίποισα	λείπω	aiziet	+	+		+			+
99(b)	3	λίπων	λείπω	aiziet							
114	1	λίποισ'	λείπω	atstāt, aiziet	+		+	+			+
127		λίποισαι	λείπω	aiziet, atstāt	+	+		+			+
58	21	ἔμαρψε	μάρπτω	sagrābt							
44	6	ἄιννάω	νάω	plūst							
44A	8	ἔνευσε	νεύω	pamāt	+	+			+		+
141	3	εἰνοχοήσε	οἰνοχοεύω	liet vīnu	+	+			+		+
44	23	ὄρμαται	ὄρμάω	uzsākt doties							
16	11	παράγαγ'	παράγω	vest malā							
101	3	ἔπεμψ'	πέμπω	sūtīt							
54	1	περθέμενον	περιτίθημι	likt apkārt	+	+			+		+
81		πέρθεσθ'	περιτίθημι	likt apkārt	+	+			+		+
94	14	περεθήκαο	περιτίθημι	likt	+	+			+		+
21	8	πέταται	πέτομαι	lidot							
44A	11	πίλναται	πιλνάω	tuvojies	+		+	+		+	
21	15	πλάναται	πλανάω	kļīst							
16	9	πλέοι	πλέω	kuģot, peldēt	+	+		+			+
20	12	πλέοι	πλέω	kuģot, peldēt							
2	11	πνέοισιν	πνέω	pūst	+	+		+			+
131	2	πότη	ποτάομαι	lidot	+		+	+			+
86	6	προλίποισα	προλείπω	pamest, aiziet							
62	1	ἐπτάξατε	πτήσσω	sarauties (no bailēm)							
100	1	ἐπύκασσε	πυκάζω	apsegt							
20	16	ρέοντι	ρέω	plūst, tecēt							
104(a)		ἐσκέδασ'	σκεδάννυμι	izkaisīt	+	+		+			+

2. tabula. Kustības verbi Sapfo tekstos

Fragments	Rinda	Leksēma	Verbs	Nozīme	Konteksts	Kustība				
						Reālā	Pārnestās nozīmes	Ārējā	Iekšējā	Piedzīvotā
158		σκιδναμένας	σκεδάννυμι	izkaisīt	+		+	+		+
119		σταλάσσω	σταλάσσω	pilēt						
6	7	στείχε	στείχω	iet						
27	8	στείχομεν	στείχω	iet	+	+		+		+
30	7	στείχε	στείχω	iet	+	+		+		+
125		ἔστεφαναπλόκην	στεφانهπλοκέω	pīt vainagu						
81	5	συναέρραισ'	συναείρω	saņemt kopā	+	+		+		+
103	12	θεμένα	τίθημι	likt						
103	7	θεμένα	τίθημι	likt						
47	1	ἔτιναξε	τινάσσω	krafit, purināt	+	+		+		+
31	10	ὑπαδεδρόμηκεν	ὑποδρομέω	skriet apakšā	+	+	+		+	
37	2	φέροιεν	φέρω	nest	+	+		+		+
58	15	φέροισι	φέρω	nest						
58	20	φέροισα	φέρω	nest						
88	7	φέρεσθαι	φέρω	nest						
104(a)	1	φέρων	φέρω	nest	+	+		+		+
104(a)	2	φέρεις	φέρω	nest	+	+		+		+
104(a)	2	φέρεις	φέρω	nest	+	+		+		+
104(a)	2	φέρεις	φέρω	nest	+	+		+		+
1	21	φεύγει	φεύγω	bēgt	+	+		+		+
62	11	ἔφθατε	φθάνω	atnākt pirmajam						
55	5	φοιτάσης	φοιτάω	kļaiņot	+	+		+		+
63	2	φοιίταις	φοιτάω	kļaiņot						
143		ἐφύοντο	φύω	augt	+	+		+		+
96	12	κέχνται	χέω	plūst	+	+		+		+
96	27	ἔχευ'	χέω	liet						
112	4	κέχνται	χέω	plūst	+	+		+		+